

A – Razvoj in dejavnost Sodišča leta 2010

Vassilios Skouris, predsednik

V prvem delu letnega poročila so strnjeno opisane dejavnosti Sodišča Evropske unije leta 2010. Najprej je na kratko prikazan razvoj institucije v preteklem letu, pri čemer je poudarek na institucionalnih spremembah, ki so vplivale na Sodišče, ter na spremembah njegove notranje organizacije in metod dela. Sledi analiza statistike, ki se nanaša na razvoj obsega dela Sodišča in na povprečno trajanje postopkov. Nato je tako kot vsako leto opisan poglobljen razvoj sodne prakse, razvrščene po področjih.

1. Ker Lizbonska pogodba določa pristop Evropske unije k Evropski konvenciji o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (EKČP), se je v tem letu začel postopek za izvedbo tega pristopa. Prva etapa tega postopka je končana in Evropska komisija je bila pooblaščenca za vodenje pogajanj s Svetom Evrope. Pristop Evropske unije k EKČP bo nedvomno vplival na sodni sistem Unije v celoti.

Sodišče je ta postopek zato pozorno spremljalo in v želji prispevati k prizadevanjem za uspešno izpeljavo projekta pristopa, ki načenja precej zapletena pravna vprašanja, v dokumentu, objavljenem 5. maja 2010¹, predstavilo prva razmišljanja o posebnem vidiku, ki se nanaša na način delovanja sodnega sistema Unije. Sodišče je v tem dokumentu ugotovilo, da je treba za spoštovanje načela subsidiarnosti, ki velja za navedeno konvencijo, in za zagotovitev dobrega delovanja sodnega sistema Unije razpolagati z mehanizmom, ki lahko zagotovi, da bo vprašanje veljavnosti akta Unije res predloženo Sodišču, preden bo o njegovi skladnosti z EKČP odločalo Evropsko sodišče za človekove pravice.

Nazadnje je treba omeniti tudi, da je bil 23. marca 2010 spremenjen Poslovnik Sodišča (UL L 92, str. 12). Tako so se v ta poslovnik vnesle potrebne prilagoditve zaradi začetka veljavnosti Lizbonske pogodbe.

2. Iz sodne statistike Sodišča za leto 2010 sta na splošno razvidna povečana produktivnost in znatno povečanje učinkovitosti z vidika trajanja postopkov. Poleg tega je treba opozoriti, da je v tem letu število pri Sodišču vloženi zadev in zlasti predlogov za sprejetje predhodnih odločb naraslo kot še nikoli.

Sodišče je leta 2010 končalo 522 zadev (neto številka, upoštevajoč združitve), kar pomeni rahlo zmanjšanje glede na prejšnje leto (543 končanih zadev leta 2009). Od teh zadev je v 370 zadevah odločilo s sodbo, v 152 pa s sklepom.

Pri Sodišču je bilo leta 2010 vloženi 631 novih zadev (ne glede na združitve zaradi medsebojne povezanosti), kar je veliko več v primerjavi z letom 2009 (562 zadev) in največ v zgodovini Sodišča. Enako velja za predloge za sprejetje predhodne odločbe. Število teh je bilo že drugo leto zapored največje doslej in se je glede na leto 2009 povečalo za 27,4 odstotka (385 zadev leta 2010 v primerjavi s 302 zadevama leta 2009).

V zvezi s trajanjem postopkov so statistični podatki zelo dobri. Povprečno trajanje postopkov predhodnega odločanja je bilo tako 16,1 meseca. Iz primerjalne analize je razvidno, da so bili leta 2010 postopki predhodnega odločanja najkrajši, odkar Sodišče razpolaga z zanesljivimi

¹ http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2010-05/convention_sl_2010-05-21_08-58-24_209.pdf

statističnimi podatki. Direktne tožbe in pritožbe so se v povprečju obravnavale 16,7 oziroma 14,3 meseca (v primerjavi s 17,1 oziroma 15,4 meseca leta 2009).

Učinkovitost Sodišča pri obravnavanju zadev se je izboljšala zaradi reform delovnih metod, uvedenih v zadnjih letih, in tudi zaradi bolj razširjene rabe različnih procesnih instrumentov, ki jih ima na voljo za pospešitev postopka v nekaterih zadevah (zlasti nujni postopek predhodnega odločanja, prednostno obravnavanje zadeve, hitri postopek, poenostavljeni postopek in možnost odločanja brez sklepnih predlogov generalnega pravobranilca).

Nujni postopek predhodnega odločanja je bil predlagan v šestih zadevah, pristojni senat pa je ugotovil, da so bili pogoji iz člena 104b Poslovnika izpolnjeni v petih od njih. Te zadeve so se v povprečju končale v 2,1 meseca.

Predlog za obravnavanje po hitrem postopku je bil v tem letu vložen v 12 zadevah, vendar so bili pogoji iz Poslovnika izpolnjeni le v štirih od njih. V skladu s prakso, uvedeno leta 2004, predsednik Sodišča predlogom za obravnavanje po hitrem postopku ugotovi ali jih zavrne z obrazloženim sklepom. Prednostno pa je bilo obravnavanih 14 zadev.

Poleg tega je Sodišče še naprej odločalo po poenostavljenem postopku iz člena 104(3) Poslovnika, da bi odgovorilo na nekatera vprašanja, predložena v predhodno odločanje. Na podlagi te določbe je bilo namreč s sklepom končanih 24 zadev.

Končno, Sodišče je pogosto uporabilo možnost, ki jo ima na podlagi člena 20 Statuta, da odloči brez sklepnih predlogov generalnega pravobranilca, če zadeva ne načinja novega pravnega vprašanja. Leta 2010 je bilo tako brez sklepnih predlogov razglašenih približno 50 % sodb (v primerjavi z 52 % leta 2009).

V zvezi s porazdelitvijo zadev različnim sestavam Sodišča naj navedem, da je veliki senat odločil v okoli 14 % zadev, senati petih sodnikov v 58 % zadev in senati treh sodnikov v približno 27 % zadev, ki so bile leta 2010 končane s sodbo ali sklepom, ki ima naravo sodne odločbe. V primerjavi s prejšnjim letom je mogoče ugotoviti precejšnje povečanje deleža zadev, ki jih je obravnaval veliki senat (8 % leta 2009), in znatno zmanjšanje deleža zadev, ki so jih obravnavali senati treh sodnikov (34 % leta 2009).

Podrobnejši statistični podatki za leto 2010 so zbrani v delu tega poročila, ki se nanaša na sodno statistiko.

B – Sodna praksa Sodišča v letu 2010

Ta del letnega poročila vsebuje pregled sodne prakse v letu 2010.

Ustavna ali institucionalna vprašanja

Sodna praksa glede temeljnih pravic je bila v letu 2010 znatno obogatena.

Sodišče je bilo v združenih zadevah *Volker und Markus Schecke* (sodba z dne 9. novembra 2010, C-92/09 in C-93/09) zaproseno za presojo veljavnosti uredb (ES) št. 1290/2005 in št. 259/2008¹, ki urejata financiranje skupne kmetijske politike ter nalagata objavo informacij o fizičnih osebah, ki so upravičene do sredstev iz Evropskega kmetijskega jamstvenega sklada (EKJS) in Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja (EKSRP), in dajanje na voljo takih informacij javnosti, zlasti prek spletnih strani nacionalnih uradov, v okviru katere je pojasnilo zahteve, ki izhajajo iz pravice do varstva osebnih podatkov. Sodišče je v okviru predhodnega odločanja glede vprašanja o skladnosti med pravico do varstva osebnih podatkov, ki je priznana z Listino Evropske unije o temeljnih pravicah, in obveznostjo preglednosti na področju evropskih skladov poudarilo, da zaradi prostega dostopa tretjih oseb do spletnih strani objava poimenskih podatkov o upravičencih do sredstev iz skladov in o zneskih, ki so jih prejeli, na spletnih straneh pomeni kršitev pravice zadevnih upravičencev do zasebnega življenja na splošno, in natančneje, pravice do varstva njihovih osebnih podatkov. Da bi bila taka kršitev upravičena, mora biti določena z zakonom, mora spoštovati bistveno vsebino navedenih pravic in mora biti ob uporabi načela sorazmernosti nujna in dejansko ustrezati ciljem v splošnem interesu, ki jih priznava Unija, od teh pravic pa je treba odstopati in jih omejevati kar najmanj. Sodišče je v tem okviru menilo, da čeprav je res, da imajo davkoplačevalci v demokratični družbi pravico biti obveščeni o uporabi javnih sredstev, bi Svet in Komisija vseeno morala uravnotežiti različne zadevne interese, pri čemer bi bilo treba pred sprejetjem izpodbijanih določb preveriti, ali objava teh podatkov za vsako državo članico na samo eni spletni strani ne presega tistega, kar je potrebno za uresničitev zastavljenih legitimnih ciljev. Sodišče je tako nekatere določbe Uredbe št. 1290/2005 in celotno Uredbo št. 259/2008 razglasilo za neveljavne ter razišlo, da ni mogoče izpodbijati učinkov objave seznamov upravičencev do sredstev iz EKJS in EKSRP, ki so jo nacionalni organi opravili pred izrekom sodbe.

Prav tako je Sodišče glede temeljnih pravic 22. decembra 2010 izreklo pomembno sodbo (zadeva *DEB Deutsche Energiehandels- und Beratungsgesellschaft*, C-279/09) glede razlage načela učinkovitega sodnega varstva, kot je določeno v členu 47 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah.

Spor o glavni strani je potekal med nemško gospodarsko družbo DEB in nemško državo glede prošnje za pravno pomoč, ki jo je pri nacionalnih sodiščih vložila ta družba. Družba DEB je želela vložiti tožbo zaradi ugotovitve odgovornosti zoper nemško državo, s katero bi uveljavljala zahtevek za povračilo škode, ki naj bi ji nastala zaradi zamude pri prenosu Direktive 98/30/ES o skupnih pravilih notranjega trga z zemeljskim plinom² s strani te države članice. Pravna pomoč

¹ Uredba Sveta (ES) št. 1290/2005 z dne 21. junija 2005 o financiranju skupne kmetijske politike (UL L 209, str. 1), kakor je bila spremenjena z Uredbo Sveta (ES) št. 1437/2007 z dne 26. novembra 2007 (UL L 322, str. 1), in Uredba Komisije (ES) št. 259/2008 z dne 18. marca 2008 o podrobnih pravilih za uporabo Uredbe št. 1290/2005 glede objavljanja informacij o upravičencih do sredstev iz Evropskega kmetijskega jamstvenega sklada (EKJS) in Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja (EKSRP) (UL L 76, str. 28).

² Direktiva 98/30/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. junija 1998 (UL L 204, str. 1).

tej družbi ni bila odobrena, ker niso bile izpolnjene predpostavke, ki jih nemško pravo določa za odobritev take pomoči pravnim osebam. Sodišče, ki je odločalo o pritožbi zoper to zavrnitev, je Sodišču predlagalo sprejetje predhodne odločbe, da bi izvedelo, ali načelo učinkovitosti prava Unije v okviru tožbe zaradi ugotovitve odgovornosti države, vložene na podlagi tega prava, nasprotuje temu, da bi bilo na podlagi nacionalne ureditve sodno uveljavljanje pravic odvisno od plačila predujma stroškov in bi se pravni osebi, ki tega predujma ne more plačati, pravna pomoč lahko odobrila samo ob izpolnitvi zelo strogih pogojev.

Sodišče je razsodilo, da je na to vprašanje treba odgovoriti ob upoštevanju Listine Evropske unije o temeljnih pravicah, ki ima od začetka veljavnosti Lizbonske pogodbe enako pravno veljavnost kot Pogodbi. Natančneje, Sodišče se sklicuje na člen 47 Listine, ki določa pravico do učinkovitega dostopa do sodnega varstva vseh oseb, ki želijo uveljavljati pravice in svoboščine, zagotovljene s pravom Unije. Odstavek 3 tega člena določa, da se „[o]sebam, ki nimajo zadostnih sredstev, [...] odobri pravna pomoč, kolikor je ta potrebna za učinkovito zagotovitev dostopa do sodnega varstva“. Sodišče je najprej menilo, da ni izključeno, da bi se pravne osebe sklicevale na načelo učinkovitega sodnega varstva, kot je določeno v členu 47 Listine, da bi bile oproščene plačila predujma stroškov postopka in/ali pomoči odvetnika. Sodišče je nato glede na sodno prakso Evropskega sodišča za človekove pravice v zvezi s členom 6 Evropske konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin, ki določa pravico do učinkovitega dostopa do sodišča, pojasnilo, da mora nacionalno sodišče preveriti, prvič, ali predpostavke za odobritev pravne pomoči pomenijo omejitev pravice do dostopa do sodišč, s katero bi bila ta pravica vsebinsko kršena, drugič, ali se s temi predpostavkami uresničuje legitimni cilj, in nazadnje, ali med uporabljenimi sredstvi in zastavljenim ciljem obstaja razumno razmerje sorazmernosti. Dalje, Sodišče navaja elemente presoje, ki jih nacionalno sodišče lahko upošteva, pri čemer povzema elemente, uporabljene v sodni praksi Evropskega sodišča za človekove pravice, med drugim pomen zadeve, zapletenost uporabljenega prava in postopka, ter natančneje, glede pravnih oseb obliko družbe, njen pridobitni ali nepridobitni namen in finančno sposobnost njenih družbenikov oziroma delničarjev.

Načini, na katere mora nacionalno sodišče ugotavljati odgovornost države, ker je ta kršila svoje skupnostne obveznosti, še naprej načenjajo vprašanja.

V zadevi *Transportes Urbanos y Servicios Generales* (sodba z dne 26. januarja 2010, C-118/08) je nacionalno sodišče želelo izvedeti, kakšno je stališče Sodišča glede uporabe pravila, da je z odškodninsko tožbo zoper državo, ki temelji na kršitvi prava Unije z nacionalnim zakonom, mogoče uspeti le, če so izčrpana nacionalna pravna sredstva, medtem ko tako pravilo ne velja za odškodninsko tožbo zoper državo, ki temelji na kršitvi ustave. Sodišče je, potem ko je opozorilo na načela obveznosti povračila škode, ki jo imajo države članice v primeru kršitve prava Unije na podlagi njegove primarnosti, odgovorilo, da pravo Unije nasprotuje uporabi tega pravila. Oprlo se je na načelo enakovrednosti in razsodilo, da se vsa pravila glede pravnih sredstev brez razlikovanja uporabljajo za pravna sredstva, ki temeljijo na kršitvi prava Unije, in tista, ki temeljijo na kršitvi nacionalnega prava: namen obeh odškodninskih tožb je podoben, saj je njun namen povrnitev škode, ki jo je povzročila država. Glede na načelo enakovrednosti zgolj razlika glede sodišča, ki je pristojno za ugotovitev kršitve prava, ne zadostuje za ugotovitev razlike med tema tožbama.

V združenih zadevah *Melki in Abdeli* (sodba z dne 22. junija 2010, C-188/10 in C-189/10) je Sodišče imelo priložnost, da se izreče o združljivosti procesnega mehanizma, t. i. *prednostnega vprašanja ustavnosti*, ki je bil nedavno uveden v Franciji, s pravom Unije. Sodišče je tako lahko opozorilo, da je za delovanje sistema sodelovanja med njim in nacionalnimi sodišči – da bi se zagotovila primarnost prava Unije – potrebno, da lahko nacionalno sodišče svobodno, in kadar koli se mu to zdi primerno, celo po končanem vmesnem postopku ocene ustavnosti, predloži

Sodišču v predhodno odločanje katero koli vprašanje, ki se mu zdi potrebno. Člen 267 PDEU torej ne nasprotuje nacionalni zakonodaji, s katero je določen vmesni postopek ocene ustavnosti nacionalnih zakonov, če lahko druga nacionalna sodišča svobodno:

- kadar koli se jim to zdi primerno, celo po vmesnem postopku ocene ustavnosti, predložijo Sodišču predlog za sprejetje predhodne odločbe,
- sprejmejo vsak ukrep, ki je potreben za zagotovitev začasnega pravnega varstva pravic, ki jih zagotavlja pravni red Unije, in
- po takem vmesnem postopku ne uporabijo nacionalne določbe, za katero menijo, da je v nasprotju s pravom Unije.

V zvezi s področjem, na katerem so bile že večkrat obravnavane posledice razlage prava Unije, ki jo Sodišče poda, ko izvaja pristojnost predhodnega odločanja, je bila v zadevi *Albron Catering* (sodba z dne 21. oktobra 2010, C-242/09) priložnost, da se opozori, da sme Sodišče pri izvrševanju pristojnosti, ki jo ima na podlagi člena 267 PDEU, le izjemoma z uporabo splošnega načela pravne varnosti, ki je bistven del pravnega reda Unije, omejiti možnost vseh zainteresiranih, da bi se sklicevali na določbo, ki jo je razložilo, z namenom izpodbijanja pravnih razmerij, ki so nastala v dobri veri. Za določitev take omejitve morata biti izpolnjena dva bistvena pogoja, in sicer dobra vera zainteresiranih in nevarnost resnih težav. Sodišče je tako razsodilo, da če mu ni bil predložen noben konkreten dokaz o obstoju nevarnosti resnih težav, povezane s številnimi zahtevki, ki bi zaradi te sodbe glede razlage Direktive 2001/23/CE³ lahko bili vloženi proti podjetjem, ki so izvedla prenos na podlagi te direktive, učinkov take sodbe ni treba časovno omejiti.

Glede prispevka Sodišča k opredelitvi učinkov sporazumov, sklenjenih med Unijo in tretjimi državami, je treba omeniti zadevo *Brita* (sodba z dne 25. februarja 2010, C-386/08), v kateri je bilo načetih več pomembnih vprašanj glede razlage mednarodnih sporazumov, zlasti Sporazuma o pridružitvi ES-Izrael⁴.

Sodišče je pojasnilo, da se za sporazum, sklenjen med državo in mednarodno organizacijo, kot je Sporazum o pridružitvi ES-Izrael, uporabljajo pravila Dunajske konvencije o pogodbenem pravu⁵, če izvirajo iz običajnega mednarodnega prava. Določbe sporazuma o pridružitvi, ki opredeljujejo njegovo ozemeljsko veljavnost, je zlasti treba razlagati v skladu z načelom *pacta tertiis nex nocent nec prosunt*. Sodišče je glede na ti načeli razsodilo, da carinski organi države uvoznice lahko zavrnejo odobritev preferencialne obravnave iz Sporazuma o pridružitvi ES-Izrael za izdelke s poreklom z Zahodnega brega. Iz drugega pridružitvenega sporazuma, in sicer iz Pridružitvenega sporazuma ES-PLO⁶, namreč izhaja, da so zgolj carinski organi Zahodnega brega in Gaze pooblaščen za izdajo potrdila o pretoku blaga, če je zadevne izdelke mogoče šteti za izdelke s poreklom z Zahodnega brega ali iz Gaze. Če pa bi Sporazum o pridružitvi ES-Izrael

³ Direktiva Sveta 2001/23/ES z dne 12. marca 2001 o približevanju zakonodaje držav članic v zvezi z ohranjanjem pravic delavcev v primeru prenosa podjetij, obratov ali delov podjetij ali obratov (UL L 82, str. 16).

⁴ Evro-mediteranski sporazum o pridružitvi med Evropskimi skupnostmi in njihovimi državami članicami na eni strani in državo Izrael na drugi strani, podpisan v Bruslju, dne 20. novembra 1995 (UL 2000, L 147, str.3).

⁵ Dunajska konvencija o pogodbenem pravu z dne 23. maja 1969 (Recueil des traités des Nations unies, zv. 1155, str. 331).

⁶ Začasni evro-mediteranski pridružitveni sporazum o trgovini in sodelovanju med Evropsko skupnostjo na eni strani in Palestinsko osvobodilno organizacijo (PLO) za Palestinsko upravo Zahodnega brega in Gaze na drugi strani, ki je bil podpisan 24. februarja 1997 v Bruslju (UL L 187, str. 3).

razlagali tako, da bi imeli izraelski organi carinske pristojnosti za izdelke s poreklom z Zahodnega brega, bi to za palestinske carinske organe pomenilo obveznost, da ne izvajajo pooblastil, ki jih imajo na podlagi določb Sporazuma ES-PLO. Taka razlaga bi povzročila nastanek obveznosti za tretjo osebo brez njene privolitve in bi bila v nasprotju z zgoraj navedenim načelom splošnega mednarodnega prava *pacta tertiis nec nocent nec prosunt*, kot ga določa Dunajska konvencija.

Sodišče je poleg tega pojasnilo, da v okviru postopka, določenega v Sporazumu o pridružitvi ES-Izrael, carinski organi države uvoznice niso vezani na predloženo dokazilo o poreklu in na odgovor carinskih organov države izvoznice, če ta odgovor ne vsebuje zadostnih informacij za določitev pravega porekla izdelkov.

Vprašanje dostopa do dokumentov institucij je tako kot v prejšnjih letih sprožalo spore, zanimive pa so zlasti tri sodbe s tega področja. Sodišče je v zadevi *Komisija proti Bavarian Lager* (sodba z dne 29. junija 2010, C-28/08 P) obravnavalo medsebojni vpliv Uredbe (ES) št. 1049/2001⁷ in Uredbe (ES) št. 45/2001⁸.

Uredba št. 1049/2001 kot splošno pravilo sicer določa dostop javnosti do dokumentov institucij, določa pa tudi izjeme, zlasti kadar bi razkritje oslabilo varstvo zasebnosti in integritete posameznika v skladu z zakonodajo Unije s področja varstva osebnih podatkov. Sodišče je menilo, da če je namen prošnje, ki temelji na Uredbi št. 1049/2001, pridobiti dostop do dokumentov, ki vsebujejo osebne podatke, postanejo določbe Uredbe št. 45/2001 v celoti uporabljive. Ker Splošno sodišče ni upoštevalo napotitve na zakonodajo Unije v zvezi z varstvom osebnih podatkov in ker je omejilo uporabo izjeme na položaje, v katerih bi se posegalo v zasebnost ali integriteto posameznika v smislu člena 8 Evropske konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin in sodne prakse Evropskega sodišča za človekove pravice, je podalo posebno in omejujočo razlago Uredbe št. 1049/2001, ki ne ustreza ravnotežju, ki ga je zakonodajalec Unije nameraval ustvariti med zadevnima uredbama.

Glede vsebine je Sodišče razsodilo, da je Komisija pravilno odločila, da je seznam udeležencev sestanka, ki je potekal v okviru postopka zaradi neizpolnitve obveznosti, vseboval osebne podatke in da je s tem, da je od prosilca za dostop zahtevala, naj dokaže potrebo po sporočitvi osebnih podatkov oseb, ki niso dale izrecnega soglasja, ravnala v skladu z določbami člena 8(b) Uredbe št. 45/2001.

Sodišče je istega dne izreklo še eno pomembno sodbo v zvezi z dostopom do dokumentov (sodba z dne 29. junija 2010 v zadevi *Komisija proti Technische Glaswerke Ilmenau*, C-139/07 P), tokrat glede medsebojnega vpliva Uredbe št. 1049/2001 in Uredbe (ES) št. 659/1999 o določitvi podrobnih pravil za uporabo člena 93 Pogodbe ES⁹. Sodišče je razsodilo, da za zavrnitev dostopa do dokumenta, katerega razkritje se je zahtevalo, načeloma ne zadošča, da ta dokument spada na področje, navedeno v členu 4(2) Uredbe št. 1049/2001. Zadevna institucija mora tudi pojasniti, kako bi dostop do navedenega dokumenta lahko konkretno in dejansko škodoval interesu, ki je varovan z eno od izjem, določenih v tem členu. Sodišče je kljub temu pojasnilo, da se lahko

⁷ Uredba Evropskega parlamenta in Sveta (ES) št. 1049/2001 z dne 30. maja 2001 o dostopu javnosti do dokumentov Evropskega parlamenta, Sveta in Komisije (UL L 145, str. 43).

⁸ Uredba (ES) št. 45/2001 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 18. decembra 2000 o varstvu posameznikov pri obdelavi osebnih podatkov v institucijah in organih Skupnosti in o prostem pretoku takih podatkov (UL 2001, L 8, str.1).

⁹ Uredba Sveta (ES) 659/1999 z dne 22. marca 1999 o določitvi podrobnih pravil za uporabo člena 93 Pogodbe ES (UL L 83, str. 1).

zadevna institucija Skupnosti v zvezi s tem opre na splošne domneve, ki veljajo za neko vrsto dokumentov.

Glede postopkov nadzora državnih pomoči lahko take domneve izhajajo iz Uredbe št. 659/1999 in sodne prakse o pravici do vpogleda v upravni spis Komisije. Uredba št. 659/1999 ne določa nobene pravice zainteresiranih strank do dostopa do dokumentov iz upravnega spisa Komisije, razen države članice, ki je dodelila pomoč. Če bi namreč te zainteresirane stranke lahko dobile dostop do dokumentov iz upravnega spisa Komisije na podlagi Uredbe št. 1049/2001, bi bil sistem nadzora državnih pomoči ogrožen. Poleg tega je treba upoštevati okoliščino, da zainteresirane stranke v postopkih nadzora državnih pomoči, razen zadevne države članice, nimajo pravice do pregledovanja dokumentov iz upravnega spisa Komisije, in torej priznati obstoj splošne domneve, da bi razkritje dokumentov iz upravnega spisa načeloma škodilo varstvu namena preiskav. Ta splošna domneva ne izključuje pravice zainteresirane stranke, da dokaže, da za dokument, katerega razkritje se zahteva, ta domneva ne velja ali da prevlada javni interes za razkritje zadevnega dokumenta v skladu s členom 4(2) Uredbe št. 1049/2001.

Tak mehanizem domnev je bil prav tako v središču združenih zadev *Švedska proti API in Komisiji* (sodba z dne 21. septembra 2010, C-514/07 P, C-528/07 P in C-532/07 P), v katerih je Sodišče obravnavalo vprašanje dostopa do vlog, ki jih institucija vloži v okviru sodnega postopka pred njim. Sodišče meni, da imajo take vloge povsem posebne značilnosti, saj so že po svoji naravi del sodne dejavnosti Sodišča. Te vloge so namreč sestavljene izključno za naveden sodni postopek in so njegov bistveni del. Sodna dejavnost pa je izključena s področja uporabe pravice dostopa do dokumentov, ki je določena s predpisi Unije. Namen varstva sodnih postopkov je zlasti zagotoviti upoštevanje načela enakosti orožij in načela učinkovitega izvajanja sodne oblasti. Če bi morala biti vsebina vlog institucije predmet javnega razpravljanja, bi kritike teh vlog lahko vplivale na stališče, ki ga brani institucija. Tak položaj bi lahko izkrivil nujno uravnoteženost med strankami v sporu pred sodišči Unije, če bi obveznost razkritja dokumentov veljala le za institucijo, na katero je bila naslovljena prošnja za dostop do dokumentov, in ne za vse stranke v postopku. Poleg tega je izključitev sodne dejavnosti s področja uporabe pravice dostopa do dokumentov mogoče utemeljiti z nujnostjo, da se med sodnim postopkom zagotovi, da razprave med strankami in posvetovanja potekajo nemoteno. Z razkritjem vlog bi se omogočilo, čeprav zgolj v očeh javnosti, izvajanje zunanega pritiska na sodno dejavnost in poseganje v nemotenost razprav. Sodišče je zato menilo, da obstaja splošna domneva, da bi razkritje vlog, ki jih je predložila institucija v okviru sodnega postopka, pomenilo poseg v varstvo tega postopka v smislu člena 4(2), druga alineja, Uredbe št. 1049/2001, dokler teče navedeni postopek, pri čemer taka splošna domneva ne izključuje pravice zainteresirane stranke, da dokaže, da za določen dokument ta domneva ne velja.

Ko pa sodna dejavnost Sodišča preneha, ni več treba domnevati, da razkritje vlog posega v to dejavnost, saj je treba konkretno preučiti dokumente, za katere se zahteva dostop, da bi bilo mogoče ugotoviti, ali je njihovo razkritje mogoče zavrniti na podlagi člena 4(2), druga alineja, Uredbe št. 1049/2001.

Evropsko državljanstvo

Na tem področju, ki se nenehno razvija, je bilo z zadevo *Tsakouridis* (sodba z dne 23. novembra 2010, C-145/09) pred Sodiščem postavljeno občutljivo vprašanje pogojev za izgon državljana Unije, ki ima pravico do stalnega prebivanja, opredeljeno v členu 28

Direktive 2004/38/ES glede prostega gibanja in prebivanja¹⁰. Sodišče je najprej pojasnilo, da mora ukrep izгона temeljiti na posamični preučitvi položaja zainteresirane osebe, ob upoštevanju meril, kot so starost, zdravstveno stanje, središče osebnih, družinskih ali poklicnih interesov, trajanje odsotnosti iz države članice gostiteljice in tesnost vezi z državo izvora, pri čemer pa je odločilno merilo za pridobitev povišane stopnje varstva pred izgonom prebivanje v državi članici gostiteljici deset let pred sprejetjem ukrepa izгона. Sodišče je poleg tega poudarilo, da je ob upoštevanju trajanja prebivanja državljan Unije v državi članici gostiteljici ta ukrep izгона mogoče upravičiti z „nujnimi razlogi javne varnosti“ ali „resnimi razlogi v zvezi z javnim redom ali javno varnostjo“ v smislu člena 28 Direktive 2004/38, zgolj če je glede na izjemno resnost grožnje ta ukrep potreben za zaščito interesov, ki jih varuje, če tega cilja ni mogoče doseči z manj strogimi ukrepi. Nazadnje, Sodišče je prav tako opozorilo, da boj proti kriminaliteti, povezani z nedovoljeno trgovino z drogami v hudodelski združbi, kaznivim dejanjem, za katero je bila zainteresirana oseba obsojena, lahko spada pod pojem „nujni razlogi javne varnosti“ ali „resni razlogi v zvezi z javnim redom ali javno varnostjo“ v smislu člena 28 te direktive.

Glede pravic na področju prostega gibanja in prebivanja, ki so povezane z evropskim državljanstvom, je treba omeniti tudi zadevo *Bressol in drugi* (sodba z dne 13. aprila 2010, C-73/08), v kateri je Sodišče obravnavalo združljivost nacionalne ureditve, na podlagi katere je število študentov državljanov Unije, ki se jih ne šteje za rezidente, v okviru univerzitetnih programov medicine in paramedicine, omejeno. Sodišče je glede razlage člena 24 Direktive 2004/38 v povezavi s členoma 18 in 21 Pogodbe o delovanju Evropske unije potrdilo, prvič, da čeprav je člen 24 navedene direktive mogoče uporabiti za položaj nekaterih študentov iz postopka v glavni stvari, člena 18 in 21 navedene pogodbe nasprotujeta nacionalni ureditvi, ki omejuje število študentov, ki se jih ne šteje za rezidente te države članice in ki se lahko prvič vpišejo na univerzo ali visokošolsko ustanovo, saj ta ureditev pomeni neenako obravnavanje študentov rezidentov in študentov nerezidentov in s tem tudi posredno diskriminacijo na podlagi državljanstva. Drugič, Sodišče je opozorilo, da je tako omejujočo ureditev mogoče upravičiti s ciljem varovanja javnega zdravja samo, če pristojni organi opravijo poglobljeno presojo zadevne ureditve v treh fazah: preveriti morajo, ali obstaja resnična nevarnost za sledeni cilj, ali je navedena zakonodaja primerna za uresničitev sledenega cilja in ali je navedena ureditev sorazmerna s sledenim ciljem, pri čemer se morajo opreti na objektivna, podrobna in s številkami prikazana merila. Nazadnje je Sodišče pojasnilo, da se pristojni organi ne morejo sklicevati na člen 13 Mednarodnega pakta o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah, ki ga je sprejela Generalna skupščina Združenih narodov 16. decembra 1966, če predložitveno sodišče ugotovi, da ureditev iz postopka v glavni stvari ni združljiva s členoma 18 PDEU in 21 PDEU.

V zadevi *Lassal* (sodba z dne 7. oktobra 2010, C-162/09) je pozornost Sodišča pritegnil člen 16 Direktive 2004/38. Natančneje, predlog za sprejetje predhodne odločbe se je nanašal na vprašanje, ali je treba za namen pridobitve pravice do stalnega prebivališča iz tega člena 16 upoštevati obdobje petih let neprekinjenega prebivanja pred datumom prenosa te direktive, in sicer pred 30. aprilom 2006, kar je bilo skladno s predpisi prava Unije pred tem datumom, in ali lahko, če je odgovor pritrdilen, začasne odsotnosti pred 30. aprilom 2006 in po petih letih zakonitega in neprekinjenega prebivanja vplivajo na pridobitev pravice do stalnega prebivališča v smislu navedene direktive. Sodišče je na prvi del vprašanja odgovorilo pritrdilno in razsodilo, da čeprav pravica do stalnega prebivanja pod pogojem spoštovanja obdobja petih let ni bila predvidena v predpisih prava Unije pred sprejetjem Direktive 2004/38, bi neupoštevanje tega

¹⁰ Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 2004/38/ES z dne 29. aprila 2004 o pravici državljanov Unije in njihovih družinskih članov do prostega gibanja in prebivanja na ozemlju držav članic, ki spreminja Uredbo št. 1612/68 (EGS) in razveljavlja Direktive 64/221/EGS, 68/360/EGS, 72/194/EGS, 73/148/EGS, 75/34/EGS, 75/35/EGS, 90/364/EGS, 90/365/EGS in 93/96/EEC (UL L 158, str. 77).

obdobja neprekinjenega prebivanja tej direktivi odvzelo polni učinek in bi povzročilo nastanek okoliščin, ki bi bile v nasprotju z idejo o integraciji na podlagi trajanja prebivanja, na kateri temelji. Sodišče je poleg tega menilo, da bi bila namen in cilj Direktive 2004/38, in sicer olajšanje uresničevanja temeljne pravice do prostega gibanja in prebivanja na ozemlju držav članic, spodbujanje socialne kohezije in krepitev občutka državljanstva Unije s pravico do stalnega prebivališča, resno ogrožena, če se ta pravica do stalnega prebivališča ne bi priznala državljanom Unije, ki so v državi članici gostiteljici zakonito prebivali v neprekinjenem obdobju petih let, ki se je končalo pred 30. aprilom 2006, zgolj zaradi njihovih začasni odsotnosti, krajših od dveh zaporednih let, po tem obdobju, vendar pred tem datumom.

V zvezi s sodno prakso glede evropskega državljanstva je nazadnje treba omeniti zadevo *Rottmann* (sodba z dne 2. marca 2010, C-135/08), v kateri je Sodišče odločalo o pogojih za odvzem državljanstva države članice, ki ga je evropski državljan zvijačno pridobil z naturalizacijo. Sodišče meni, da pravo Unije, zlasti člen 17 ES, ne nasprotuje temu, da država članica državljanu Evropske unije odvzame državljanstvo te države, ki ga je pridobil z naturalizacijo, če je bilo to državljanstvo pridobljeno z zvijačo, saj ta sklep o odvzemu ustreza razlogu splošnega interesa zaradi zvijače, ki pretrga državljansko vez med državo članico in njenim državljanom. Vendar mora ta sklep o odvzemu nujno upoštevati načelo sorazmernosti. Ko je kot v obravnavanem primeru državljan – goljuf – zaradi naturalizacije že izgubil prvotno državljanstvo, morajo nacionalna sodišča upoštevati posledice, ki jih ima sklep o odvzemu za zainteresirano osebo in za njegove družinske člane, in zlasti preveriti, ali je izguba vseh pravic državljanstva Unije utemeljena glede na resnost kršitve, ki jo je storila zainteresirana oseba, glede na čas, ki je potekel od odločbe o naturalizaciji do sklepa o odvzemu, in glede na možnost zainteresirane osebe, da znova pridobi prvotno državljanstvo. Izguba prvotnega državljanstva in državljanstva, pridobljenega z naturalizacijo, torej načeloma ni nezdržljiva s pravom Unije, tudi če sklep o odvzemu državljanstva povzroči izgubo državljanstva Evropske unije.

Prosti pretok blaga

Sodišče je v zadevi *Ker-Optika* (sodba z dne 2. decembra 2010, C-108/09) ugotovilo, da nacionalna zakonodaja, ki prepoveduje spletno prodajo kontaktnih leč, ki izvirajo iz drugih držav članic, in njihovo dobavo na dom potrošnikov, gospodarskim subjektom iz drugih držav članic odvzema posebno učinkovit način prodaje teh izdelkov in tako znatno ovira njihov dostop do nacionalnega trga ter tako pomeni oviro za prosti pretok blaga. Res je, kot poudarja Sodišče, da lahko država članica zahteva, da kontaktne leče dobavi usposobljeno osebje in da priskrbi vse informacije glede pravilne uporabe in vzdrževanja teh proizvodov ter opozori na tveganja pri nošenju leč. Dovoljevanje prodaje kontaktnih leč samo prodajalnam z optičnimi pripomočki, ki ponujajo storitve usposobljenega optika, zagotavlja uresničitev cilja varovanja zdravja potrošnikov. Vendar Sodišča opozarja, da lahko oftalmologi te storitve opravijo tudi drugje kot v prodajalnah z optičnimi pripomočki. Poleg tega morajo biti te storitve načeloma zagotovljene le ob prvi dobavi kontaktnih leč. Pri naslednjih dobavah zadostuje, da stranka prodajalcu sporoči vrsto leč, ki jih je dobila pri prvi dobavi, in morebitne spremembe svojega vida, ki jih je ugotovil oftalmolog. V teh okoliščinah je Sodišče menilo, da bi bilo cilj varovanja zdravja uporabnikov kontaktnih leč mogoče doseči z manj omejevalnimi ukrepi, kot so ti, ki jih določa nacionalna zakonodaja. Zato prepoved spletne prodaje kontaktnih leč ni sorazmerna s ciljem varstva javnega zdravja in je torej v nasprotju s pravili, ki urejajo prosti pretok blaga.

Prosto gibanje oseb ter prosti pretok storitev in kapitala

Sodišče je tudi v tem letu izreklo veliko sodb glede svobode ustanavljanja, svobode opravljanja storitev ter prostega pretoka kapitala in gibanja delavcev. Izbrane sodbe bodo zaradi preglednosti

predstavljene po skupinah glede na svoboščino, na katero se nanašajo, nato pa, če bo treba, glede na zadevna področja dejavnosti.

V zvezi s svobodo ustanavljanja je treba navesti združeni zadevi *Blanco Pérez in Chao Gómez* (sodba z dne 1. junija 2010, C-570/07 in C-571/07), v katerih je bila izpodbijana španska ureditev, ki je zahtevala pridobitev predhodnega upravnega dovoljenja za odprtje novih lekarn v določeni regiji. Natančneje, podelitev takega dovoljenja je bila povezana z izpolnjevanjem pogojev, povezanih z gostoto prebivalstva in najmanjšo razdaljo med lekarnami v zadevni regiji. Sodišče je razsodilo, da člen 49 PDEU načeloma ne nasprotuje taki ureditvi. Sodišče namreč meni, da država članica lahko presodi, da obstaja tveganje, da na nekaterih delih njenega ozemlja ne bo dovolj lekarn in da torej ne bo zanesljive in kakovostne oskrbe z zdravili. Zato lahko ta država glede na to tveganje sprejme predpise, ki določajo, da se lahko odpre samo ena lekarna na določeno število prebivalcev, tako da se lekarne uravnoteženo porazdelijo po nacionalnem ozemlju. Sodišče je pojasnilo, da člen 49 PDEU kljub temu nasprotuje takim nacionalnim predpisom, če na vsem geografskem območju s posebnimi demografskimi značilnostmi preprečujejo odprtje zadostnega števila lekarn, ki bi lahko zagotovile ustrezno lekarniško storitev, kar pa mora preveriti nacionalno sodišče. Sodišče je prav tako razsodilo, da člen 49 PDEU v povezavi s členom 1(1) in (2) Direktive 85/432 o uskladitvi zakonov in drugih predpisov v zvezi z nekaterimi dejavnostmi na področju farmacije ter členom 45(2)(e) in (g) Direktive 2005/36 o priznavanju poklicnih kvalifikacij nasprotuje merilom, ki so določena v nacionalnih predpisih, na podlagi katerih se izbirajo lastniki novih lekarn, in ki določajo, prvič, da se poklicnim kvalifikacijam, ki se nanašajo na poklicne izkušnje, pridobljene na določenem delu nacionalnega ozemlja, prišteje dodatnih 20 %, in drugič, da se, če ima glede na razpredelnico več kandidatov enako število točk, dovoljenja izdajo tako, da imajo prednost farmacevti, ki so poklicno dejavnost opravljali na tem delu nacionalnega ozemlja, pri čemer ta merila seveda lažje upoštevajo domači farmacevti.

Načelo svobode ustanavljanja je bilo prav tako obravnavano v več sodbah z davčnega področja. Izmed njih je treba najprej omeniti zadevo *X Holding* (sodba z dne 25. februarja 2010, C-337/08), v kateri je Sodišče razsodilo, da člena 43 ES in 48 ES ne nasprotujeta zakonodaji države članice, ki matični družbi omogoča, da z odvisno družbo rezidentko oblikuje eno davčno skupino, vendar preprečuje oblikovanje take davčne skupine z odvisno družbo nerezidentko, ker obdavčitve njenih dobičkov ne ureja davčno pravo te države članice. Sodišče meni, da je tak davčni sistem upravičen glede na potrebo po ohranitvi porazdelitve davčne pristojnosti med državami članicami. Ker se namreč lahko matična družba svobodno odloči, da z odvisno družbo oblikuje davčno skupino in da to skupino kadar koli tudi svobodno razpusti, bi možnost vključitve odvisne družbe nerezidentke v davčno skupino matični družbi dopuščala svobodno izbiro davčnega sistema, ki se uporablja za izgube odvisne družbe, in kraja, v katerem se bodo te izgube upoštevale. Poleg tega odločitev države članice, da dopusti, da se izgube tuje stalne poslovne enote začasno upoštevajo na glavnem sedežu podjetja, ne pomeni, da mora ta možnost obstajati tudi za odvisne družbe nerezidentke matične družbe rezidentke. Ker namreč stalne poslovne enote v drugi državi članici in odvisne družbe nerezidentke niso v primerljivem položaju z vidika delitve davčne pristojnosti, matični državi članici za odvisne družbe nerezidentke ni treba uporabiti enakega davčnega sistema, kot ga uporablja za tuje stalne poslovne enote.

Navesti je treba tudi sodbo *Gielen* (sodba z dne 18. marca 2010, C-440/08), ki se nanaša na odbitek, ki ga nizozemska ureditev davkov na dohodek prizna samozaposlenim osebam, ki so določeno število ur delale kot podjetniki. Ta ureditev je določala, da se za ta namen ne upoštevajo ure, ki so jih davčni zavezanci nerezidenti opravili za poslovno enoto v drugi državi članici. Sodišče je menilo, da člen 49 PDEU nasprotuje taki ureditvi, ki ima diskriminatorne učinke za davčne zavezance nerezidente, čeprav bi lahko ti davčni zavezanci glede te ugodnosti izbrali davčno ureditev, ki se uporablja za davčne zavezance rezidente. Sodišče je glede zadnjenavedenega

namreč menilo, da obstoja posredne diskriminacije na podlagi državljanstva v smislu člena 49 PDEU ne more omajati to, da imajo davčni zavezanci nerezidenti izbiro obdavčenja med diskriminatorno davčno ureditvijo in davčno ureditvijo, ki se uporablja za rezidente, saj taka izbira ne more izključiti diskriminatornih učinkov prve od obeh davčnih ureditev. Če bi priznali, da ima ta izbira omenjeni učinek, bi to pomenilo potrditev davčne ureditve, s katero se kot tako – ker je diskriminatorna – še naprej krši člen 49 PDEU. Poleg tega nacionalna ureditev, ki omejuje svobodo ustanavljanja, ni združljiva s pravom Unije, tudi če je njena uporaba izbirna.

Omeniti je treba še tretjo sodbo, ki jo je Sodišče izreklo na davčnem področju, ki pa se nanaša na načelo svobode opravljanja storitev. Sodišče je v sodbi *Schmelz* (sodba z dne 26. oktobra 2010, C-97/09) presojalo, ali je s členom 49 ES združljiva posebna ureditev za mala podjetja iz členov 24(3) in 28i Šeste direktive 77/388/EGS¹¹ in člena 283(1)(c) Direktive 2006/112/ES¹², ki državam članicam dovoljuje, da mala podjetja s sedežem na njihovem ozemlju oprostitjo plačila davka na dodano vrednost z izgubo pravice do odbitka, vendar tega ne omogočajo za mala podjetja s sedežem v drugih državah članicah. Sodišče meni, da čeprav ta ureditev pomeni omejitev svobode opravljanja storitev, pa na tej stopnji evolucije ureditve davka na dodano vrednost cilj zagotoviti učinkovitost davčnega nadzora z namenom boja proti morebitnim goljufijam, davčnemu izogibanju in zlorabam ter cilj ureditve za mala podjetja, s katero se spodbuja njihova konkurenčnost, upravičujeta, da se uporaba oprostitve davka na dodano vrednost omeji na dejavnosti malih podjetij s sedežem v državi članici, v kateri je davek dolgovan. Natančneje, učinkovit nadzor dejavnosti, ki jih v okviru svobode opravljanja storitev izvajajo malo podjetja s sedežem zunaj njenega ozemlja, za državo članico gostiteljico ni mogoč. Poleg tega pravila o upravni pomoči, ki izhajajo iz Uredbe (ES) št. 1798/2003 o upravnem sodelovanju na področju davka na dodano vrednost in razveljavitvi Uredbe (EGS) št. 218/92¹³ in iz Direktive 77/799/EGS¹⁴, ne morejo zagotoviti učinkovite izmenjave podatkov glede malih podjetij, ki izvajajo dejavnosti na ozemlju države članice, ki uporablja oprostitve plačila davka na dodano vrednost. Sodišče zato meni, da člen 49 ES ne nasprotuje taki ureditvi.

Sodišče je glede svobode opravljanja storitev izdalo veliko sodb z zelo različnih področjih, med drugim s področij javnega zdravja, napotitve delavcev in iger na srečo.

Sodišče je v sodbi *Komisija proti Franciji* (sodba z dne 5. oktobra 2010, C-512/08) najprej razsodilo, da država članica, katere zakonodaja razen v posebnih primerih, povezanih zlasti z zdravstvenim stanjem zavarovanca ali nujnostjo potrebnega zdravljenja, plačilo načrtovanega nebolnišničnega zdravljenja v drugi državi članici, ki vključuje uporabo zahtevne medicinske opreme, s strani pristojnega nosilca v skladu z veljavnim sistemom kritja v državi članici, pod katero ta spada, podreja predhodni odobritvi, ne krši obveznosti iz člena 49 ES. Sodišče namreč meni, da se glede na tveganja za organizacijo politike javnega zdravja in finančno ravnotežje sistema socialne varnosti v trenutnem stanju prava Unije taka zahteva zdi upravičena omejitev. Ta tveganja so povezana z dejstvom, da ne glede na to, ali je zahtevna medicinska oprema nameščena in uporabljena v bolnišničnem ali nebolnišničnem okolju, mora biti ta oprema predmet politike načrtovanja, zlasti glede količine te opreme in njene geografske porazdelitve, to pa ne samo

¹¹ Šesta direktiva Sveta 77/388/EGS z dne 17. maja 1977 o usklajevanju zakonodaje držav članic o prometnih davkih – Skupni sistem davka na dodano vrednost: enotna osnova za odmero (UL L 145, str. 1).

¹² Direktiva Sveta 2006/112/ES z dne 28. novembra 2006 o skupnem sistemu davka na dodano vrednost (UL L 347, str. 1).

¹³ Uredba Sveta (ES) št. 1798/2003 z dne 7. oktobra 2003 (UL L 264, str. 1).

¹⁴ Direktiva Sveta 77/799/EGS z dne 19. decembra 1977 o medsebojni pomoči pristojnih organov držav članic na področju neposredne obdavčitve (UL L 336, str. 15).

zato, da se na celotnem nacionalnem ozemlju zagotovi racionalna, stabilna, uravnotežena in dostopna ponudba sodobnih zdravstvenih storitev, temveč tudi, da se karseda prepreči nenamenska poraba finančnih, tehničnih in človeških virov. V nasprotju s tem je Sodišče v sodbi *Elčinov* (sodba z dne 5. oktobra 2010, C-173/09) razsodilo, da ureditev države članice, ki se razlaga tako, da vsekakor izključuje kritje stroškov bolnišničnega zdravljenja v drugi državi članici, za katero ni bila pridobljena predhodna odobritev, ni v skladu s členom 49 ES in členom 22 Uredbe Sveta (EGS) št. 1408/71, v različici po spremembi in posodobitvi z Uredbo (ES) št. 118/97, kakor je bila spremenjena z Uredbo (ES) št. 1992/2006¹⁵. Čeprav pravo Unije načeloma ne nasprotuje sistemu predhodne odobritve, kot potrjuje zgoraj navedena sodba *Komisija proti Franciji*, je namreč potrebno, da so pogoji za tako odobritev upravičeni. Sodišče je menilo, da v primeru zadevne ureditve ni tako, saj ta zavarovancu, ki zaradi svojega zdravstvenega stanja ali potrebe po urgentnem zdravljenju v bolnišnici ni mogel zaprositi za tako odobritev ali ni mogel čakati na odgovor pristojnega nosilca, odvzema možnost kritja stroškov takega zdravljenja s strani te institucije, tudi če bi bili pogoji za tako kritje stroškov sicer izpolnjeni. Kritje stroškov takega zdravljenja pa ne more ogroziti doseganja ciljev načrtovanja bolnišnične oskrbe niti ne more resno ogroziti finančnega ravnovesja sistema socialne varnosti. Sodišče je zato odločilo, da ta ureditev pomeni neupravičeno omejitev svobode opravljanja storitev.

Dalje, glede napotitve delavcev je treba omeniti sodbo *Santos Palhota in drugi* (sodba z dne 7. oktobra 2010, C-515/08), v kateri je Sodišče razsodilo, da člena 56 PDEU in 57 PDEU nasprotujeta predpisom države članice, ki določajo, da mora delodajalec s sedežem v drugi državi članici, ki napotuje delavce na ozemlje prve države, poslati predhodno izjavo o napotitvi, če je začetek predvidene napotitve odvisen od obvestila temu delodajalcu o registrski številki navedene izjave, in da imajo zadevni organi rok pet delovnih dni od njenega prejema, da izdajo to obvestilo. Sodišče je namreč menilo, da je tak postopek treba šteti za postopek izdaje upravnega dovoljenja, ki lahko predvsem zaradi roka, določenega za izdajo tega obvestila, ovira predvideno napotitev in tako delodajalca, ki namerava napotiti delavce, ovira pri opravljanju storitev, zlasti ker storitev, ki jo morajo opraviti, zahteva hitro ukrepanje. Sodišče po drugi strani meni, da člena 56 PDEU in 57 PDEU ne nasprotujeta predpisom države članice, ki določajo, da mora delodajalec s sedežem v drugi državi članici, ki napotuje delavce na ozemlje prve države, za čas napotitve nacionalnim organom dati na voljo dokumente, primerljive s socialnimi in delovnimi dokumenti, ki se zahtevajo po pravu prve države, in jih po koncu tega obdobja poslati navedenim organom. Taki ukrepi so namreč sorazmerni s ciljem zaščite delavcev, saj organom omogočajo, da glede napotenih delavcev preverijo spoštovanje pogojev za delo, kot so naštetih v členu 3(1) Direktive 96/71/ES¹⁶, in tako ohranijo njihovo zaščito.

Sodišče je v več zadevah imelo možnost obravnavati občutljivo problematiko nacionalnih monopolov na področju iger na srečo in športnih stav ter pojasniti pogoje, ki jih morajo taki monopoli izpolnjevati, da bi jih bilo mogoče šteti za upravičene. Najprej, Sodišče je v sodbah *Sporting Exchange* (sodba z dne 3. junija 2010, C-203/08) in *Ladbrokes Betting & Gaming in Ladbrokes International* (sodba z dne 3. junija 2010, C-258/08) razsodilo, da člen 49 ES ne nasprotuje predpisu države članice, na podlagi katerega za prirejanje iger na srečo in spodbujanje k sodelovanju pri njih velja sistem izključnosti v korist le enega subjekta in ki vsem drugim subjektom, tudi gospodarskim s sedežem v drugih državah članicah, na ozemlju prve države

¹⁵ Uredba (ES) št. 1992/2006 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 18. decembra 2006 o spremembah Uredbe Sveta (EGS) št. 1408/71 o uporabi sistemov socialne varnosti za zaposlene osebe, samozaposlene osebe in njihove družinske člane, ki se gibljejo v Skupnosti (UL L 392, str. 1).

¹⁶ Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 96/71/ES z dne 16. decembra 1996 o napotitvi delavcev v okviru opravljanja storitev (UL 1997, L 18, str. 1).

članice prepoveduje ponujanje storitev, na katere se ta ureditev nanaša, prek interneta. Sodišče je namreč menilo, da ker sektor iger na srečo, ki se ponujajo prek interneta, ni predmet usklajevanja na ravni Evropske unije, država članica lahko upravičeno meni, da samega dejstva, da gospodarski subjekt prek interneta zakonito ponuja storitve iz tega sektorja v drugi državi članici – kjer ima sedež in kjer zanj načeloma že veljajo pravni pogoji in ga nadzorujejo pristojni organi te države – ni mogoče šteti za zadostno jamstvo, da bodo nacionalni potrošniki zavarovani pred tveganji goljufije in kriminalitete, glede na težave, ki bi jih v takih okoliščinah lahko imeli organi države članice, v kateri je sedež te družbe, pri presoji poklicne usposobljenosti in poštenosti gospodarskih subjektov. Poleg tega igre na srečo, ki so dostopne prek interneta, zaradi neobstoja neposrednega stika med potrošnikom in gospodarskim subjektom vključujejo drugačna in večja tveganja v zvezi z morebitnimi goljufijami gospodarskih subjektov v škodo potrošnikov, kot jih vključujejo te igre na zanje običajnih trgih. To omejitev je torej ob upoštevanju posebnosti v zvezi s ponudbo iger na srečo prek interneta mogoče šteti za upravičeno zaradi cilja boja proti goljufiji in kaznivim dejanjem. Sodišče je v zgoraj navedeni sodbi *Ladbrokes Betting & Gaming in Ladbrokes International* dodalo, da se nacionalna ureditev, ki je namenjena preprečevanju igralske odvisnosti in boju proti goljufijam ter dejansko prispeva k uresničevanju teh ciljev, lahko šteje za ureditev, ki koherentno in sistematično omejuje dejavnosti stav, čeprav je imetniku ali imetnikom izključnega dovoljenja dovoljeno, da ponudbo na trgu naredijo privlačno z uvajanjem novih iger na srečo in oglaševanjem. Nacionalno sodišče mora preveriti, ali lahko dejavnosti nezakonitih iger v zadevni državi članici pomenijo problem, ki bi ga širjenje dovoljenih in reguliranih dejavnosti lahko rešilo, in ali to širjenje ni tako obsežno, da bi bilo nezdržljivo s ciljem omejevanja navedene odvisnosti.

Dalje, Sodišče je v sodbah *Carmen Media Group* (sodba z dne 8. septembra 2010, C-46/08) in *Stoß* (sodba z dne 8. septembra 2010, združene zadeve C-316/07, od C-358/07 do C-360/07, C-409/07 in C-410/07) obravnavalo nemško ureditev, ki prepoveduje prirejanje javnih iger na srečo ali posredovanje pri njih prek interneta. Sodišče je v skladu z zgoraj navedenima sodbama *Sporting Exchange in Ladbrokes Betting & Gaming in Ladbrokes International* razsodilo, da lahko države članice zato, da bi željo po igranju in izvajanju iger na srečo usmerile v nadzorovane okvire, uvedejo javni monopol, pri čemer je s takim monopolom mogoče učinkoviteje obvladati tveganja, povezana s sektorjem iger na srečo, kot ureditev, v skladu s katero bi bilo zasebnim ponudnikom dovoljeno prirejanje iger na srečo ob spoštovanju ureditve, ki velja na tem področju. Sodišče zlasti meni, da to, da glede nekaterih vrst iger na srečo obstaja javni monopol, medtem ko morajo za druge vrste zasebni ponudniki pridobiti dovoljenje, samo po sebi ne pomeni, da nemški sistem ni dosleden, ker imajo te igre različne značilnosti. Sodišče je glede na ugotovitve, do katerih je prišlo v teh zadevah, kljub temu poudarilo, da so nemška sodišča upravičeno menila, da nemška ureditev iger na srečo ne omejuje dosledno in sistematično. Ta sodišča so namreč ugotovila, prvič, da imetniki javnih monopolov uporabljajo velike oglaševalske kampanje, da bi maksimirali prihodke od loterij, s čimer se oddaljujejo od ciljev, ki upravičujejo obstoj teh monopolov, in drugič, da nemški organi glede iger na srečo, kot so igre, ki se prirejajo v igralnicah, in igre na igralnih avtomatih, ki ne spadajo pod javni monopol, pomenijo pa morebitno večje tveganje za zasvojenost z igrami na srečo kot igre, ki spadajo pod ta monopol, vodijo ali tolerirajo politiko, ki spodbuja sodelovanje pri teh igrah. Sodišče pa v teh okoliščinah meni, da cilja preprečevanja tega monopola ni več mogoče učinkovito uresničevati, zato tega monopola ni več mogoče upravičiti.

Poleg tega je Sodišče v zgoraj navedeni sodbi *Stoß* opozorilo, da imajo države članice široko diskrecijsko pravico za določitev ravni varstva zoper nevarnosti, ki izhajajo iz iger na srečo. Zato in glede na neobstoj kakršne koli skupnostne uskladitve na tem področju države članice niso zavezane k medsebojnemu priznavanju dovoljenj, ki so jih izdale druge države članice na tem področju. Iz istih razlogov in glede na nevarnosti, ki jih predstavljajo igre na srečo po internetu v primerjavi z običajnimi igrami na srečo, države članice lahko prav tako prepovejo ponujanje iger na srečo prek interneta. Sodišče je v zgoraj navedeni sodbi *Carmen Media Group* kljub temu

pojasnilo, da mora tak sistem dovoljenja, ki ni v skladu s svobodo opravljanja storitev, temeljiti na objektivnih, nediskriminatornih in vnaprej znanih merilih, ki določajo meje diskrecijske pravice nacionalnih organov, tako da se ta ne bi uporabljala arbitrarno. Poleg tega mora imeti vsaka oseba, ki jo tovrstni omejevalni ukrep prizadene, možnost vložiti učinkovito pravno sredstvo za sodno varstvo.

V sodbi *Winner Wetten* (sodba z dne 8. septembra 2010, C-409/06) pa je Sodišče razsodilo, da se zaradi primarnosti prava Unije, ki je neposredno uporabljivo, v prehodnem obdobju ne smejo še naprej uporabljati taki nacionalni predpisi o javnem monopolu na področju športnih stav, ki vsebujejo omejitve, neskladne s svobodo ustanavljanja in opravljanja storitev, ker te omejitve ne prispevajo k doslednemu in sistematičnemu omejevanju dejavnosti na področju stav, kot to zahteva sodna praksa Sodišča.

Končno, glede prostega pretoka kapitala je posebej pomembna sodba *Komisija proti Portugalski* (sodba z dne 8. julija 2010, C-171/08). Sodišče je v tej zadevi presojalo združljivost posebne ureditve prednostnih delnic („golden shares“) portugalske države v privatizirani družbi Portugal Telecom, ki vključujejo posebne pravice glede izvolitve tretjine članov upravnega odbora in določenega števila izvršnih direktorjev, ki so izbrani med člani upravnega odbora, imenovanja vsaj enega od članov upravnega odbora, ki se izvolijo posebej za nekatere upravljske zadeve, ter sprejetja pomembnih odločitev skupščine delničarjev, s členom 56 ES. Sodišče je razsodilo, da portugalska država s tem, da je ohranila take posebne pravice glede na vpliv, ki ga ima pri upravljanju družbe, ki ni upravičen glede na velikost deleža, ni izpolnila obveznosti iz člena 56 ES. Glede odstopanj, dovoljenih v skladu s členom 58 ES, je opozorilo, da se je na javno varnost ali v obravnavanem primeru na nujnost zagotavljanja varnosti razpoložljivosti telekomunikacijskega omrežja v primeru krize, vojne ali terorizma mogoče sklicevati zgolj, če gre za dejansko in dovolj resno grožnjo, ki bi lahko prizadela temeljne interese družbe. Nazadnje, glede sorazmernosti zadevne omejitve, negotovost, ki nastane, ker niti nacionalni zakon niti statut zadevne družbe ne določata meril glede okoliščin, v katerih se lahko izvršujejo navedene posebne pravice, pomeni resno kršitev prostega pretoka kapitala, saj daje nacionalnim organom glede uporabe teh pravic tako široko diskrecijsko pravico, da je ni mogoče šteti za sorazmerno glede na zastavljene cilje.

Sodna praksa se je prav tako razvijala na področju javnih naročil, ki pomeni posebno področje svobode opravljanja storitev. V skladu z dobro znanima zadevama *Viking Line* (sodba z dne 11. decembra 2007, C-438/05) in *Laval un Partneri* (sodba z dne 18. decembra 2007, C-341/05) je bilo v zadevi *Komisija proti Nemčiji* (sodba z dne 15. julija 2010, C-271/08) postavljeno vprašanje glede usklajevanja pravice do kolektivnega pogajanja ter načeloma svobode ustanavljanja in svobodnega opravljanja storitev na področju javnih naročil. V tej zadevi je Komisija s tožbo predlagala, naj se ugotovi, da Zvezna republika Nemčija ni izpolnila svojih obveznosti iz Direktive 92/50/EGS¹⁷ in Direktive 2004/18/ES¹⁸ v okviru sklepanja pogodb o poklicnem pokojninskem zavarovanju, s čimer se je izvajala kolektivna pogodba, o kateri so se pogodili socialni partnerji. Komisija je menila, da država članica s tem, da je brez poziva k oddaji ponudb na ravni Evropske unije sklenila take pogodbe neposredno z organi in podjetji, navedenimi v členu 6 kolektivne pogodbe o preoblikovanju dela plače delavcev v občinskih javnih službah v pokojninsko varčevanje, ni izpolnila obveznosti iz navedenih direktiv in ni spoštovala načel svobode

¹⁷ Direktiva Sveta 92/50/EGS z dne 18. junija 1992 o usklajevanju postopkov za oddajo javnih naročil storitev (UL L 209, str. 1).

¹⁸ Direktiva 2004/18/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 31. marca 2004 o usklajevanju postopkov za oddajo javnih naročil gradenj, blaga in storitev (UL L 134, str. 114).

ustanavljanja in svobode opravljanja storitev. Zvezna republika Nemčija je zatrjevala, da so bile sporne pogodbe sklenjene v posebnem kontekstu izvajanja kolektivne pogodbe.

Sodišče je v tej sodbi razsodilo, da temeljna značilnost pravice do kolektivnega pogajanja in socialni cilj kolektivne pogodbe o preoblikovanju dela plače delavcev v občinskih javnih službah v pokojninsko varčevanje, razumljena kot celota, ne moreta povzročiti, da občinskemu delodajalcem samodejno ni treba izpolniti zahtev iz direktiv 92/50 in 2004/18 o javnih naročilih, ki določajo uporabo svobode ustanavljanja in opravljanja storitev na področju javnih naročil. Izvajanje temeljne pravice do kolektivnega pogajanja mora biti torej usklajeno z zahtevami, ki izhajajo iz pravic, ki so zaščitene s PDEU, in mora biti v skladu z načelom sorazmernosti. Potem ko je Sodišče natančno preizkusilo različne razloge, ki bi upravičevali to, da se za sklenitev spornih pogodb ne uporabljajo evropske določbe o oddaji javnih naročil, kot so sodelovanje delavcev pri izbiri organa za izvajanje ukrepa preoblikovanja plače, elementi solidarnosti, na katerih temeljijo ponudbe organov in podjetij, navedenih v zadevni kolektivni pogodbi, ali tudi njihove izkušnje in finančna trdnost, je ugotovilo, da v obravnavanem primeru spoštovanje navedenih direktiv na področju javnih naročil ni nezdržljivo s socialnim ciljem, ki ga želi uresničiti sporna kolektivna pogodba. Sodišče je nazadnje ugotovilo, da so v obravnavanem primeru izpolnjeni pogoji, ki jih navedeni direktivi določata za opredelitev „javnih naročil“. Prvič, poudarilo je, da so občinski delodajalci, čeprav na področju poklicnega pokojninskega zavarovanja izvajajo izbiro, ki je bila pred tem določena s kolektivno pogodbo, naročniki, če so bili zastopani na pogajanjih za sklenitev kolektivne pogodbe, ki se izvaja v obravnavanem primeru. Drugič, menilo je, da imajo pogodbe skupinskega zavarovanja neposredni gospodarski interes za delodajalce, ki jih sklepajo, tako da gre za odplačne pogodbe. Sodišče je tako v tej zadevi odločilo, da Zvezna republika Nemčija ni izpolnila obveznosti, da v skladu z evropskima direktivama glede javnih naročil za sklenitve spornih pogodb, ki se izvajajo na podlagi kolektivne pogodbe, objavi poziv k oddaji ponudb.

Razloga Direktive 2004/18 o usklajevanju postopkov za oddajo javnih naročil gradenj, blaga in storitev je bila predmet še ene pomembne sodbe Sodišča, ki jo je izdalo 18. novembra 2010 (sodba *Komisija proti Irski*, C-226/09). V obravnavanem primeru je bila težava ta, da je naročnik, čeprav mu v javnem razpisu ni bilo treba navesti ponderjev, ki veljajo za vsako merilo za oddajo javnega naročila, to storil, in to po poteku roka za predložitev ponudb podjetij. Komisija je zoper državo članico naročnico vložila tožbo zaradi neizpolnitve obveznosti, s katero ji očita, da je kršila načelo enakega obravnavanja in obveznost preglednosti.

Sodišče je najprej ugotovilo, da čeprav je obveznost določitve ponderjev posameznih meril za dodelitev javnega naročila iz Priloge II A v skladu z zahtevo po zagotavljanju spoštovanja načela enakega obravnavanja in iz njega izhajajoče obveznosti preglednosti, ni mogoče sklepati, da je ob neobstoju posebnih določb za javna naročila iz kategorije iz Priloge II B od naročnika, ki se kljub temu odloči, da določi take ponderje, mogoče zahtevati, da to obvezno stori pred iztekom roka za predložitev ponudb. Sodišče je menilo, da je naročnik s tem, da je tem merilom dodelil ponderje, samo pojasnil način ocenjevanja predloženih ponudb. Po drugi strani pa je razsodilo, da sprememba tehtanja meril za dodelitev spornega javnega naročila po prvem pregledu predloženih ponudb pomeni kršitev načela enakega obravnavanja in iz njega izhajajoče obveznosti preglednosti. Ta sprememba je v nasprotju s sodno prakso Sodišča, v skladu s katero ta temeljna načela prava Unije pomenijo, da morajo naročniki spoštovati enako razlogo meril za oddajo med celotnim postopkom.

Glede prostega gibanja delavcev je treba poudariti zadevo *Olympique Lyonnais* (sodba z dne 16. marca 2010, C-325/08), ki se nanaša na združljivost ureditve na področju poklicnega nogometa s členom 45 PDEU. V skladu s to ureditvijo se „obetavnemu“ igralcu naloži plačilo odškodnine, kadar ta ob koncu obdobja usposabljanja ne podpiše pogodbe za poklicnega igralca

s klubom, v katerem se je usposabljal, ampak s klubom druge države članice. Sodišče je v sodbi najprej preverilo, ali sporna ureditev spada na področje uporabe člena 45 PDEU. V obravnavanem primeru se je uporabljala listina o poklicnem nogometu francoske nogometne zveze. Sodišče je menilo, da ima to besedilo status kolektivne pogodbe, katere namen je urediti plačano zaposlitev, zaradi česar spada na področje prava Unije. Sodišče je nato ugotovilo, da lahko obravnavani sistem „obetavnega“ igralca odvrne od uresničevanja pravice do prostega gibanja. Zato tak sistem pomeni omejevanje prostega pretoka delavcev. Toda kot je Sodišče razsodilo v sodbi *Bosman 19*, je zaradi precejšnje družbene pomembnosti športnih dejavnosti in zlasti nogometa v Uniji treba priznati, da je cilj spodbujanja zaposlovanja in usposabljanja mladih igralcev legitimen. Sodišče je tako ugotovilo, da člen 45 PDEU ne nasprotuje sistemu, ki zaradi uresničevanja takega cilja zagotavlja nadomestilo klubu, ki je izvajal usposabljanje, kadar mladi igralec ob koncu obdobja usposabljanja podpiše pogodbo za poklicnega igralca s klubom iz druge države članice, če je tak sistem primeren za doseg navedenega cilja in ne presega tega, kar je nujno za njegovo uresničitev. Po drugi strani pa sistem, kakršen je obravnavani, v skladu s katerim se „obetavnemu“ igralcu naloži plačilo odškodnine, katere višina ni odvisna od dejanskih stroškov usposabljanja, ni nujen za uresničitev navedenega cilja.

Sodišče je na področju delavcev istega dne izreklo dve sodbi (sodbi z dne 23. februarja 2010 v zadevah *Ibrahim*, C-310/08, in *Teixeira*, C-480/08), ki se nanašata na razlago člena 12 Uredbe (EGS) št. 1612/68 o prostem gibanju delavcev²⁰, natančneje na njegovo povezavo z Direktivo 2004/38/ES o prostem gibanju državljanov Unije²¹. V teh zadevah so nacionalni organi tožečima strankama v postopku v glavni stvari zavrnila prošnji za pomoč pri nastanitvi zanj in za njune otroke, ker na podlagi prava Unije nista imeli pravice do prebivanja v Združenem kraljestvu. Ena je namreč živela ločeno od moža, ki je, potem ko je delal v Združenem kraljestvu, to državo dokončno zapustil, druga, ki je prav tako živela ločeno od moža, pa je izgubila status delavke. Toda ker so se njuni otroci v Združenem kraljestvu šolali, sta se tožeči stranki sklicevali na člen 12 zgoraj navedene uredbe, kakor ga je razložilo Sodišče v sodbi *Baumbast in R*²². Sodišče je potrdilo svojo sodno prakso in opozorilo, da člen 12 navedene uredbe omogoča, da se otroku delavca migranta v povezavi z njegovo pravico do dostopa do izobraževanja v državi članici gostiteljici prizna samostojna pravica do prebivanja in da v ta namen zahteva zgolj, da je otrok živel z enim od staršev v državi članici, ko je ta tam prebival s statusom delavca. To, da je bila zakonska zveza staršev zadevnih otrok medtem razvezana ter da je samo eden od staršev državljan Unije in da ta ni več delavec migrant v državi članici gostiteljici, v zvezi s tem nima nobenih posledic. Sodišče je tako menilo, da je treba člen 12 navedene uredbe uporabljati samostojno glede na določbe prava Unije, ki izrecno urejajo pogoje za izvajanje pravice do prebivanja v drugi državi članici, te samostojnosti pa ne omaje začetek veljavnosti nove direktive o prostem gibanju evropskih državljanov. Sodišče je glede na posledice te samostojnosti nato ugotovilo, da pravica do prebivanja, ki jo ima tisti od staršev, ki ima dejansko skrbništvo nad šolajočim se otrokom delavca migranta, ni odvisna od tega, ali ima ta od staršev dovolj sredstev, da ne bi postal breme sistema socialne pomoči v državi članici gostiteljici. Nazadnje, Sodišče je v drugi zadevi (zgoraj navedena zadeva *Teixeira*) prav tako pojasnilo, da pravica do prebivanja v državi članici gostiteljici, ki jo ima tisti od staršev, ki ima dejansko skrbništvo nad otrokom delavca migranta, če se ta otrok v tej državi šola, načeloma preneha z nastopom polnoletnosti tega otroka, razen če ima otrok še naprej potrebo, da je ta od staršev navzoč in skrbi zanj, da bi lahko nadaljeval in končal šolanje. Nacionalno sodišče mora torej presoditi, ali gre dejansko za tak primer.

¹⁹ Sodba z dne 15. decembra 1995 v zadevi *Bosman* (C-415/93, Recueil, str. I-4930).

²⁰ Uredba Sveta (EGS) št. 1612/68 z dne 15. oktobra 1968 o prostem gibanju delavcev v Skupnosti (UL L 257, str. 2).

²¹ Glej opombo 10.

²² Sodba z dne 17. septembra 2002 v zadevi *Baumbast in R* (C-413/99, Recueil, str. I-7091).

Približevanje zakonodaj

Ker ni mogoče navesti celotne sodne prakse s tega področja, ki je zaradi čedalje večjih razlik pri posegih zakonodajalca Unije najbolj raznoliko, sta poudarjeni dve področji, in sicer poslovne prakse na splošno, s posebnim poudarkom na varstvu potrošnikov, in telekomunikacije, pri čemer je opozorjeno tudi na nekatere druge odločitve glede na njihov očitni pomen.

To leto je bila razlaga Direktive 2005/29/ES²³ na področju nepoštenih poslovnih praks podjetij v razmerju do potrošnikov obravnavana dvakrat. Ta direktiva v celoti usklajuje pravila o nepoštenih poslovnih praksah podjetij v razmerju do potrošnikov in v Prilogi I določa izčrpen seznam 31 poslovnih praks, ki se v skladu s členom 5(5) te direktive v vseh okoliščinah štejejo za nepošteno. Kot je izrecno pojasnjeno v uvodni izjavi 17 navedene direktive, samo te poslovne prakse veljajo za nepošteno, ne da bi bila potrebna ocena posameznih primerov na podlagi členov od 5 do 9 te direktive.

Sodišče je tako v prvi zadevi, *Mediaprint Zeitungs- und Zeitschriftenverlag* (sodba z dne 9. novembra 2010, C-540/08), razsodilo, da je to direktivo treba razlagati tako, da nasprotuje nacionalni določbi, ki določa splošno prepoved prodaje z nagradami in katere namen ni le varstvo potrošnikov, ampak tudi uresničevanje drugih ciljev. Prakse, pri katerih se potrošnikom ponujajo nagrade, povezane z nakupom blaga ali uporabo storitev, v Prilogi I k tej direktivi niso omenjene in zato ne smejo biti prepovedane v vseh okoliščinah, ampak samo na podlagi posebne analize, s katero je mogoče ugotoviti nepoštenost teh praks. Z nakupom časopisa povezana možnost sodelovanja v nagradni igri zato ni nepoštena poslovna praksa v smislu člena 5(2) navedene direktive samo zato, ker je vsaj za del zadevnih potrošnikov odločilni razlog, ki jih spodbuja k nakupu tega časopisa.

Sodišče je v drugi zadevi, *Plus Warenhandelsgesellschaft* (sodba z dne 14. januarja 2010, C-304/08), razsodilo, da ista direktiva nasprotuje nacionalni ureditvi, ki določa načelno prepoved poslovnih praks, pri katerih je sodelovanje potrošnikov v nagradnem razpisu ali nagradni igri odvisno od nakupa blaga ali uporabe storitve, ne da bi se upoštevale posebne okoliščine posameznega primera. Sodišče je najprej poudarilo, da so promocijske kampanje, ki brezplačno sodelovanje potrošnikov v loterijskem žrebanju pogojujejo z nakupom določene količine blaga ali uporabo storitve, nedvomno del poslovne strategije gospodarskega subjekta in so neposredno namenjene spodbujanju in pospeševanju njegove prodaje. Torej so vsekakor poslovne prakse v smislu te direktive in zato spadajo na področje njene uporabe. Sodišče je nato opozorilo, da ta direktiva, ki popolnoma usklajuje pravila, izrecno določa, da države članice niti zaradi doseganja višje ravni varstva potrošnikov ne smejo sprejeti bolj omejevalnih ukrepov, kot so opredeljeni z navedeno direktivo. Ker zadevna praksa v tej zadevi prav tako ni določena v Prilogi I, je Sodišče ugotovilo, da je ni mogoče prepovedati, ne da bi bilo glede na dejstva posameznega primera treba ugotoviti, ali je „nepoštena“ glede na merila, določena v navedeni direktivi. Eno od teh meril je zlasti vprašanje, ali praksa izkrivlja ali bi lahko izkrivljala ekonomsko vedenje povprečnega potrošnika v zvezi z izdelkom.

²³ Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 2005/29/ES z dne 11. maja 2005 o nepoštenih poslovnih praksah podjetij v razmerju do potrošnikov na notranjem trgu ter o spremembi Direktive Sveta 84/450/EGS, direktiv Evropskega parlamenta in Sveta 97/7/ES, 98/27/ES in 2002/65/ES ter Uredbe (ES) št. 2006/2004 Evropskega parlamenta in Sveta (UL L 149, str. 22).

Sodišče je v tem letu prav tako dvakrat razlagalo Direktivo 93/13/EGS²⁴ v zvezi z nedovoljenimi pogoji v potrošniških pogodbah.

Sodišče je v prvi zadevi, *Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid* (sodba z dne 3. junija 2010, C-484/08), opozorilo, da sistem varstva, ki ga določa navedena direktiva, temelji na zamisli, da je potrošnik v razmerju do prodajalca ali ponudnika v podrejenem položaju glede pogajalske sposobnosti in ravni obveščenosti, zaradi česar sprejme pogoje, ki jih je predhodno sestavil prodajalec ali ponudnik in na vsebino katerih ne more vplivati. Pri tej direktivi gre le za delno in minimalno uskladitev nacionalnih zakonodaj v zvezi z nedovoljenimi pogoji, pri čemer je državam članicam priznana možnost, da potrošniku zagotovijo višjo raven varstva, kot jo določa ta direktiva. Sodišče tako poudarja, da lahko države članice na področju, ki ga ureja ta direktiva, ohranijo ali sprejmejo strožja pravila od tistih, ki jih določa navedena direktiva, da bi zagotovile višjo stopnjo varstva potrošnikov. Sodišče je zato ugotovilo, da ta direktiva ne nasprotuje nacionalnim predpisom, ki dopuščajo sodni nadzor nad nedovoljenostjo pogodbenih pogojev, ki opredeljujejo glavni predmet pogodbe ali ustreznost med ceno oziroma plačilom in izmenjanimi storitvami oziroma blagom, tudi če so ti pogoji sestavljeni v jasnem in razumljivem jeziku.

Sodišče je v drugi zadevi, *VB Pénzügyi Lízing* (sodba z dne 9. novembra 2010, C-137/08), šlo še dlje kot v sodbi *Pannon GSM* (sodba z dne 4. junija 2009, C-243/08) (glej Letno poročilo 2009). Opozorilo je, da je treba člen 267 PDEU razlagati tako, da je Sodišče pristojno za razlago pojma „nedovoljeni pogodbeni pogoj“ iz člena 3(1) Direktive 93/13 in priloge k tej direktivi ter meril, ki jih lahko uporabi ali mora uporabiti nacionalno sodišče pri preučitvi pogodbene klavzule glede na določbe te direktive, pri čemer je pristojno, da ob upoštevanju navedenih meril odloči o konkretni opredelitvi posebne pogodbene klavzule glede na okoliščine obravnavanega primera. Nedovoljenost pogodbenega pogoja je treba presoditi ob upoštevanju značilnosti blaga ali storitev, ki so predmet pogodbe, in s sklicevanjem na vse okoliščine v zvezi s sklenitvijo pogodbe, ki so takrat obstajale, med drugim, da je bil pogoj v pogodbi, sklenjeni med potrošnikom in ponudnikom ali prodajalcem, ki določa izključno pristojnost sodišča, na območju katerega ima ponudnik ali prodajalec sedež, dodan, ne da bi se stranki o njem dogovorili posamično. Sodišče je tudi razsodilo, da mora nacionalno sodišče po uradni dolžnosti opraviti poizvedbe za ugotovitev, ali klavzula o izključni krajevni pristojnosti sodišča iz pogodbe, ki je predmet spora, ki mu je bil predložen, in ki je bila sklenjena med prodajalcem ali ponudnikom in potrošnikom, spada na področje uporabe Direktive 93/13, in če spada, po uradni dolžnosti presoditi morebitno nedovoljenost take klavzule. Za zagotovitev učinkovitosti varstva potrošnikov, ki jo zakonodajalec Unije zahteva v položaju, za katerega je značilna neenakost med potrošnikom in prodajalcem ali ponudnikom, ki jo je mogoče izravnati samo s pozitivnim posredovanjem, mora namreč nacionalno sodišče v vseh primerih in ne glede na pravila nacionalnega prava ugotoviti, ali je bila sporna klavzula predmet posamičnega dogovora med prodajalcem ali ponudnikom in potrošnikom.

Sodišče je glede varstva potrošnikov v primeru pogodb, sklenjenih izven poslovnih prostorov, v zadevi *E. Friz* (sodba z dne 15. aprila 2010, C-215/08) razsodilo, da se Direktiva 85/577/EGS²⁵ uporablja za pogodbo, sklenjeno med prodajalcem in potrošnikom, ki jo je potrošnik podpisal ob obisku prodajalca na njegovem domu, za katerega ni izrecno izrazil želje, in ki se nanaša na pristop potrošnika k zaprtemu nepremičninskemu skladu, ki je ustanovljen kot osebna družba,

²⁴ Direktiva Sveta 93/13/EGS z dne 5. aprila 1993 o nedovoljenih pogojih v potrošniških pogodbah (UL L 95, str. 29).

²⁵ Direktiva Sveta 85/577/EGS z dne 20. decembra 1985 za varstvo potrošnikov v primeru pogodb, sklenjenih izven poslovnih prostorov (UL L 372, str. 31).

če je namen takega pristopa predvsem finančna naložba, in ne članstvo v tej družbi. Sodišče je pojasnilo, da člen 5(2) Direktive 85/577 zato ne nasprotuje nacionalnemu pravilu, na podlagi katerega lahko potrošnik v primeru preklica pristopa k takemu nepremičninskemu skladu, h kateremu je pristopil ob obisku prodajalca na njegovem domu, za katerega ni izrecno izrazil želje, od te družbe zahteva nadomestilo, ki se izračuna na podlagi vrednosti njegovega deleža na dan njegovega izstopa iz tega sklada, in tako morebiti dobi vrnjen znesek, ki je manjši od njegovega vložka, ali pa mora poplačati del izgub tega sklada. Čeprav ni nobenega dvoma, da je namen navedene direktive varstvo potrošnikov, to namreč ne pomeni, da je to varstvo absolutno. Tako iz splošne sistematike kot besedila več določb te direktive je razvidno, da veljajo za to varstvo določene omejitve. Natančneje, glede posledic izvajanja pravice do odstopa, je posledica obvestila o odstopu tako za potrošnika kot za prodajalca vzpostavitev začetnega stanja. Nič v tej direktivi ne izključuje možnosti, da ima potrošnik v nekaterih posebnih primerih obveznosti do prodajalca in mora, če je treba, nositi posledice zaradi uveljavljanja pravice do odstopa.

V zvezi s podobno problematiko je Sodišče v zadevi *Heinrich Heine* (sodba z dne 15. aprila 2010, C-511/08) glede varstva potrošnikov na področju pogodb pri prodaji na daljavo razsodilo, da je treba člen 6(1), prvi pododstavek, drugi stavek, in (2) Direktive 97/7/ES²⁶ razlagati tako, da nasprotuje nacionalni ureditvi, ki ponudniku v zvezi s pogodbo pri prodaji, ki je sklenjena na daljavo, omogoča zaračunati stroške pošiljanja blaga potrošniku, kadar ta uveljavlja pravico do odstopa od pogodbe. Očitno je, da je cilj določb navedene direktive glede pravnih posledic odstopa od pogodbe, da potrošnik ni odvrnjen od uveljavljanja pravice do odstopa od pogodbe. Torej bi bilo v nasprotju s tem ciljem, če bi se te določbe razlagale tako, da državam članicam dovoljujejo, da omogočijo, da se v primeru takega odstopa od pogodbe potrošniku zaračunajo stroški dostave. Poleg tega, če bi potrošnik poleg neposrednih stroškov vračanja blaga nosil stroške pošiljanja, bi se z naložitvijo vseh stroškov transporta blaga tudi podvomilo o uravnoveženi porazdelitvi tveganj med strankami pogodb, sklenjenimi pri prodaji na daljavo.

V zvezi s poslovnimi praksami je nazadnje treba opozoriti na zadevo *Lidl* (sodba z dne 18. novembra 2010, C-159/09), ki jo je sprožila oglaševalska kampanja supermarketa. Ta je v lokalnem časopisu objavil oglas, ki primerja blagajniška računa, na katerih so naštetih predvsem živilski izdelki, ki so bili kupljeni v dveh verigah supermarketov in iz katerih je razvidna različna skupna cena teh izdelkov, zadevni konkurent pa tako ravnanje izpodbija. Sodišče je najprej navedlo, da je treba Direktivo glede zavajajočega in primerjalnega oglaševanja²⁷ razlagati tako, da zgolj okoliščina, da se živilski izdelki na ravni njihovega uživanja in zadovoljstva, ki ga dajejo potrošniku, razlikujejo glede na okoliščine in kraj njihove proizvodnje, njihove sestavine in identiteto proizvajalca, ne more izključiti, da bi primerjava takih izdelkov lahko izpolnjevala zahtevo, zapisano v navedeni določbi, da morajo v bistvu zadovoljiti iste potrebe oziroma imeti enak namen, torej da so medsebojno zadostno zamenljivi²⁸. Odločitev, da dveh živilskih izdelkov, razen če sta enaka, ni mogoče šteti za primerljiva, bi namreč povzročila izključitev vsake dejanske možnosti primerjalnega oglaševanja za posebej pomembno kategorijo potrošniškega blaga. Sodišče je dodalo, da je oglaševanje, ki temelji na primerjavi cen živilskih izdelkov, ki ju prodajata

²⁶ Direktiva 97/7/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 20. maja 1997 o varstvu potrošnikov glede sklepanja pogodb pri prodaji na daljavo (UL L 144, str. 19).

²⁷ Direktiva Sveta 84/450/EGS z dne 10. septembra 1984 o približevanju zakonov in drugih predpisov držav članic o zavajajočem oglaševanju (UL L 250, str. 17), kakor je bila spremenjena z Direktivo 97/55/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 6. oktobra 1997, tako da vključuje primerjalno oglaševanje (UL L 149, str. 22).

²⁸ Člen 3a(1)(b) Direktive 84/450 o zavajajočem in primerjalnem oglaševanju, kakor je bila spremenjena z Direktivo 97/55.

konkurenčni trgovinski verigi, lahko zavajajoče²⁹, zlasti če bi bilo glede na vse upoštevne okoliščine obravnavanega primera in predvsem glede na podatke ali izpustitve v tem oglasu ugotovljeno, da se lahko precej potrošnikov, na katere je oglas naslovljen, odloči za nakup v zmotnem prepričanju, da je izbor izdelkov, ki ga je sestavil oglaševalec, reprezentativen za splošno raven oglaševalčevih cen glede na splošno raven konkurentovih cen in da bodo zato prihranili več, kakor obljublja navedeni oglas, če bodo redno nakupovali izdelke tekoče potrošnje pri oglaševalcu, kot če jih bodo nakupovali pri navedenem konkurentu, ali tudi v zmotnem prepričanju, da so vsi izdelki oglaševalca cenejši od izdelkov njegovega konkurenta. Oglaševanje je lahko zavajajoče tudi, če je ugotovljeno, da so bili za primerjavo, sestavljeno izključno z vidika cene, izbrani živilski izdelki, ki so v resnici tako objektivno drugačni, da znatno vplivajo na izbiro povprečnega potrošnika, ne da bi bile navedene razlike razvidne iz zadevnega oglasa. Sodišče je nazadnje glede oglasa, ki primerja cene dveh izborov blaga, razsodilo, da pogoj preverljivosti³⁰ zahteva, da mora biti na podlagi informacij v reklamnem sporočilu mogoče natančno prepoznati izdelke, katerih cene so bile tako primerjane, tako da se lahko naslovnik takega sporočila prepriča o tem, da je bil z vidika nameravanega nakupa blaga tekoče potrošnje pravilno obveščen.

Sodna praksa na področju telekomunikacij je bila to leto še posebej bogata. Najprej, Sodišče je v zadevi *Polska Telefonía Cyfrowa* (sodba z dne 1. julija 2010, C-99/09) razlagalo člen 30(2) Direktive 2002/22/ES o univerzalnih storitvah³¹ glede stroškov prenosa številke mobilnega telefona, ki naročniku omogoča, da ob zamenjavi operaterja obdrži isto telefonsko številko. Sodišče meni, da je navedeni člen treba razlagati tako, da morajo nacionalni regulativni organi pri presoji odvračilnega učinka pristojbine, ki jo morajo potrošniki plačati za prenos številke, upoštevati stroške, ki jih imajo operaterji mobilnih telefonskih omrežij zaradi izvajanja storitve prenosa številke. Vendar imajo organi možnost določiti najvišji znesek te pristojbine, ki ga operaterji lahko zaračunajo in ki je nižji od njihovih stroškov, če bi lahko pristojbina, izračunana zgolj na podlagi teh stroškov, uporabnike odvrnila od uporabe možnosti prenosa.

Na področju telekomunikacij je treba omeniti tudi združene zadeve *Alassini in drugi* (sodba z dne 18. marca 2010, od C-317/08 do C-320/08), v kateri je Sodišče odgovorilo na vprašanje za predhodno odločanje glede razlage načela učinkovitega sodnega varstva z vidika nacionalne ureditve, ki kot pogoj za dopustnost tožbe v nekaterih sporih med ponudniki in končnimi uporabniki, na katere se nanaša Direktiva o univerzalnih storitvah³², določa poskus obvezne izvensodne poravnave. Sodišče meni, da člen 34(1) navedene direktive državam članicam zastavlja cilj, da zagotovijo, da so na voljo izvensodni postopki za reševanje sporov, ki vključujejo potrošnike in obravnavajo vprašanja v zvezi s to direktivo. Nacionalni predpis, s katerim je bil uveden postopek izvensodnega reševanja sporov, ki je poleg tega obvezen, preden se pri sodišču začne postopek z vložitvijo tožbe, ne more ogroziti uresničevanja cilja v splošnem interesu, ki ga določa navedena direktiva, temveč zaradi hitrejše in cenejše rešitve spora ter razbremenitve sodišč na podlagi tega predpisa utrjuje njen polni učinek. Sodišče je tako potrdilo, da dodatna faza za dostop do sodišča, to je predhodna izvedba postopka izvensodne poravnave, ki je na podlagi zadevnih predpisov obvezna, ni v nasprotju z načeli enakovrednosti, učinkovitosti in učinkovitega

²⁹ Člen 3a(1)(a) Direktive 84/450 o zavajajočem in primerjalnem oglaševanju, kakor je bila spremenjena z Direktivo 97/55.

³⁰ Člen 3a(1)(c) Direktive 84/450 o zavajajočem in primerjalnem oglaševanju, kakor je bila spremenjena z Direktivo 97/55.

³¹ Direktiva 2002/22/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 7. marca 2002 o univerzalni storitvi in pravicah uporabnikov v zvezi z elektronskimi komunikacijskimi omrežji in storitvami (Direktiva o univerzalnih storitvah) (UL L 108, str. 51).

³² Glej opombo zgoraj.

sodnega varstva, če ta postopek ne povzroča zavezujoče odločitve za stranke in zastoja poteka sodnega postopka, če strankam ne povzroča prevelikih stroškov, če sredstva elektronskega komuniciranja ne pomenijo edinega načina dostopa do navedenega postopka in če je v izjemnih primerih mogoče odrediti začasne ukrepe, kadar je to potrebno zaradi nujnih okoliščin.

Dalje, Sodišče se je v zadevi *Vodafone in drugi* (sodba z dne 8. junija 2010, C-58/08) izreklo o veljavnosti Uredbe (ES) št. 717/2007 o gostovanju v javnih mobilnih telefonskih omrežjih³³ v okviru spora med več operaterji javnih mobilnih telefonskih omrežij in nacionalnimi organi glede veljavnosti nacionalnih določb o uporabi navedene uredbe. Sodišče, ki so mu bila predložena tri vprašanja za predhodno odločanje, je najprej opozorilo, da ta uredba, sprejeta na podlagi člena 95 ES, uvaja skupni pristop k zagotovitvi, da uporabniki javnih prizemnih mobilnih telefonskih omrežij ne plačujejo pretiranih cen za storitve gostovanja v Skupnosti in da lahko mobilni operaterji iz različnih držav članic delujejo znotraj enega samega skladnega regulativnega okvira, ki temelji na objektivnih merilih, s čimer prispeva k nemotenemu delovanju notranjega trga, da bi se zagotovila visoka stopnja varstva potrošnikov in ohranila konkurenca med operaterji mobilnih omrežij. Sodišče je nato glede spoštovanja načel sorazmernosti in subsidiarnosti, ker navedena uredba povprečnih zgornjih mejnih cen na minuto ne določa zgolj na veleprodajni ravni, temveč tudi na maloprodajni, in ker določa, da je treba gostujoče uporabnike o teh cenah obveščati, razsodilo, da je ob upoštevanju široke diskrecijske pravice, ki jo ima zakonodajalec Skupnosti na zadevnem področju, ta glede na objektivna merila in obsežno ekonomsko študijo lahko upravičeno menil, da ureditev zgolj veleprodajnih trgov ne bo pripeljala do enakega rezultata kot ureditev, ki hkrati zajema veleprodajne in maloprodajne trge, in da je tako ta ureditev nujna ter da obveznost obveščanja krepi polni učinek določitve zgornjih mejnih cen. Sodišče je v nadaljevanju te presoje ugotovilo, da glede na soodvisnost med maloprodajnimi in veleprodajnimi cenami in na učinke skupnega pristopa, uvedenega z navedeno uredbo, katere cilj se lahko lažje doseže na ravni Skupnosti, načelo subsidiarnosti ni bilo kršeno.

Nazadnje, Sodišče je v zadevi *Komisija proti Belgiji* (sodba z dne 6. oktobra 2010, C-222/08), katere predmet je bil postopek zaradi neizpolnitve obveznosti, ki ga je sprožila Komisija in ki se je nanašal na delni prenos členov 12(1) in 13(1) Direktive o univerzalnih storitvah³⁴ ter Priloge IV, del A, k tej direktivi s strani Kraljevine Belgije, najprej ugotovilo, da glede na to, da navedena direktiva določa zgolj pravila o izračunu neto stroškov za zagotavljanje univerzalne storitve, če nacionalni organi menijo, da lahko zagotavljanje univerzalne storitve pomeni neupravičeno breme, zadevna država članica z določitvijo pogojev za ugotovitev upravičenosti ali neupravičenosti navedenega bremena ni kršila obveznosti. Sodišče je nato pojasnilo, da je zakonodajalec Skupnosti s tem, da je povezal mehanizme za povračilo neto stroškov, ki lahko nastanejo podjetju pri zagotavljanju univerzalne storitve, z neupravičenim bremenom tega podjetja, želel preprečiti, da bi bili vsakršni neto stroški zagotavljanja univerzalne storitve samodejna podlaga za nastanek pravice do nadomestila, ker je presodil, da neto stroški navedene storitve ne pomenijo nujno neupravičenega bremena za vsa zadevna podjetja. V teh okoliščinah je neupravičeno breme, ki ga mora ugotoviti nacionalni regulativni organ pred vsakim plačilom nadomestila, breme, ki je za posamezno zadevno podjetje glede na vse njegove značilnosti (sredstva, ekonomsko in finančno stanje, tržni delež itd.) neupravičeno glede na njegovo zmožnost nositi to breme. Sodišče je poleg tega ugotovilo, da zadevna država članica, ki jo navedena direktiva zavezuje, da uvede mehanizme za plačilo nadomestil podjetjem, ki nosijo neupravičeno breme, ni izpolnila obveznosti, saj je na splošno in na podlagi izračuna neto stroškov ponudnika univerzalne storitve, ki je bil prej edini

³³ Uredba (ES) št. 717/2007 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 27. junija 2007 o gostovanju v javnih mobilnih telefonskih omrežjih znotraj Skupnosti in spremembah Direktive 2002/21/ES (UL L 171, str. 32).

³⁴ Glej opombo 31.

ponudnik te storitve, ugotovila, da so odslej vsa podjetja, pristojna za zagotavljanje te storitve, zaradi tega zagotavljanja dejansko neupravičeno obremenjena, ne da bi hkrati opravila posebno preučitev neto stroškov za vsakega zadevnega operaterja in vseh značilnosti tega operaterja. Sodišče je nazadnje opozorilo, da država članica s tem, da pri izračunu neto stroškov zagotavljanja socialnega elementa univerzalne storitve ni upoštevala komercialnih niti nematerialnih koristi, ki jih imajo podjetja, pristojna za to zagotavljanje, prav tako ni izpolnila obveznosti iz navedene direktive.

Čeprav je sodna praksa glede dveh posebej občutljivih sektorjev homogena, je na področju približevanja zakonodaj daleč od ustaljene. Na to kaže nekaj zadev.

V zadevi *Monsanto Technology* (sodba z dne 6. julija 2010, C-428/08) se je prvič postavilo vprašanje obsega varstva, ki ga daje evropski patent, ki se nanaša na zaporedje DNK. Družba Monsanto, ki je od leta 1996 imetnica evropskega patenta, ki se nanaša na zaporedje DNK, zaradi katerega soja postane odporna proti nekemu herbicidu, če je to zaporedje vneseno v njen DNK, je ugovarjala uvozu sojine moke, proizvedene v Argentini iz tako genetsko spremenjene soje, v državo članico, pri čemer izum družbe Monsanto v Argentini ni bil varovan s patentom. Nacionalno sodišče je vprašalo Sodišče, ali zgolj prisotnost zaporedja DNK, ki je varovano z evropskim patentom, zadostuje, da se pri trženju moke v Evropski uniji ugotovi kršitev patenta družbe Monsanto. Sodišče je menilo, da Direktiva 98/44/ES³⁵ za varstvo na podlagi evropskega patenta določa pogoj, da genetska informacija, ki je vsebovana v proizvodu, ki je predmet patenta, ali iz katere ta proizvod sestoji, dejansko opravlja svojo funkcijo v materialu, ki vsebuje to genetsko informacijo. Sodišče je v zvezi s tem poudarilo, da se funkcija izuma družbe Monsanto opravlja, kadar genetska informacija varuje sojo, ki jo vsebuje, pred delovanjem herbicida. Te funkcije varovanega zaporedja DNK pa ni več mogoče opravljati, kadar je ta v sojini moki le ostanek, ta moka pa je neživa snov, nastala po več stopnjah obdelave soje. Zato je varstvo na podlagi evropskega patenta izključeno, kadar genetska informacija ne opravlja več funkcije, ki jo je opravljala v prvotnem materialu, iz katerega je nastala. Poleg tega takega varstva ni mogoče priznati, ker naj bi genetska informacija v sojini moki morda lahko spet opravljala svojo funkcijo v drugi rastlini. V ta namen bi bilo namreč treba zaporedje DNK dejansko vnesti v to drugo rastlino, da bi bila lahko varovana na podlagi evropskega patenta. V teh okoliščinah družba Monsanto na podlagi Direktive 98/44 ne more prepovedati trženja sojine moke, ki prihaja iz Argentine in ki vsebuje njen biotehnološki izum v ostanku. Sodišče je nazadnje poudarilo, da navedena direktiva nasprotuje nacionalnemu pravilu, ki priznava absolutno varstvo patentiranemu zaporedju DNK kot takemu, ne glede na to, ali v materialu, v katerem je vsebovan, opravlja svojo funkcijo ali ne. Določbe te direktive, ki določajo merilo dejanskega opravljanja funkcije, namreč pomenijo izčrpno uskladitev tega področja v Evropski uniji.

Sodišče je v zadevi *Association of the British Pharmaceutical Industry* (sodba z dne 22. aprila 2010, C-62/09) razlagalo Direktivo 2001/83/ES³⁶. Razsodilo je, da čeprav ta direktiva načeloma prepoveduje, da bi se v okviru promocije zdravil zdravnikom ali farmacevtom dajale, ponujale ali obljubliale denarne ugodnosti ali materialne koristi, ne nasprotuje shemam finančnih spodbud, ki so jih uvedli nacionalni organi, ki skrbijo za javno zdravje, da bi zmanjšali svoje izdatke na tem področju in da bi zdravniki pri zdravljenju nekaterih bolezni dajali prednost predpisovanju

³⁵ Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 98/44/ES z dne 6. julija 1998 o pravnem varstvu biotehnoloških izumov (UL L 213, str. 13).

³⁶ Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta z dne 6. novembra 2001 o zakoniku Skupnosti o zdravilih za uporabo v humani medicini (UL L 311, str. 67), kakor je bila spremenjena z Direktivo 2004/27/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 31. marca 2004 (UL L 136, str. 34).

poimensko določenih zdravil, ki vsebujejo drugačno učinkovino kot zdravilo, ki je bilo predpisano prej ali ki bi lahko bilo predpisano, če take sheme spodbud ne bi bilo. Na splošno politika zdravja, ki jo opredeli država članica, in javni izdatki, ki jih nameni zanjo, ne sledijo nobenemu dobičkonosnemu ali gospodarskemu cilju. Za shemo finančnih spodbud, ki spada na področje take politike, torej ni mogoče šteti, da je vključena v okvir tržne promocije zdravil. Sodišče je kljub temu opozorilo, da morajo javni organi delavcem farmacevtske industrije dati informacije, iz katerih je razvidno, da se zadevna shema opira na objektivna merila in da ni diskriminacije med nacionalnimi zdravili in zdravili iz drugih držav članic. Ti organi morajo poleg tega zagotoviti, da je taka shema javna, in dati zdravstvenim delavcem in delavcem farmacevtske industrije na voljo ocene o terapevtski enakovrednosti med razpoložljivimi učinkovinami, ki spadajo v terapevtsko skupino, ki je predmet navedene sheme.

Sodišče je v zadevi *Komisija proti Nemčiji* (sodba z dne 9. marca 2010, C-518/07) glede obdelave osebnih podatkov razsodilo, da je cilj zagotavljanja samostojnosti nacionalnih nadzornih organov iz Direktive 95/46/ES³⁷ učinkovit in zanesljiv nadzor spoštovanja določb na področju varstva fizičnih oseb pri obdelavi osebnih podatkov in da ga je zato treba s tega vidika tudi razlagati. Ta cilj ni bil določen zaradi dodelitve posebnega statusa tem organom samim in njihovim zastopnikom, temveč za krepitev varstva oseb in organov, na katere se odločbe teh organov nanašajo, tako da morajo nadzorni organi pri izvajanju nalog ravnati objektivno in nepristransko. Zato morajo biti ti nadzorni organi, odgovorni za spremljanje obdelave osebnih podatkov v zasebnem sektorju, samostojni, tako da lahko svoje naloge izvajajo brez zunanjega vpliva. Ta samostojnost ne izključuje le vsakršnega vpliva nadziranih organov, temveč tudi kakršno koli navodilo in drug zunanji vpliv, bodisi neposreden bodisi posreden, ki bi lahko oviral navedene organe pri izvajanju njihove naloge ohranjanja pravega ravnotežja med pravnim varstvom zasebnosti in prostim pretokom osebnih podatkov. Že samo tveganje, da lahko državni organi izvajajo politični vpliv na odločitve pristojnih nadzornih organov, zadostuje, da je samostojno izvajanje nalog teh organov ogroženo. Po eni strani bi lahko šlo za „vnaprejšnjo poslušnost“ teh organov z vidika prakse odločanja državnega organa. Po drugi strani pa vloga varuhov pravice do zasebnosti, ki naj bi jo imeli navedeni organi, zahteva, da njihove odločitve in tako sami organi ne vzbujajo nobenega suma pristranskosti. Državni nadzor, ki se izvaja nad nadzornimi organi, torej ni združljiv z zahtevo po samostojnosti.

S sodbo *Padawan* (sodba z dne 21. oktobra 2010, C-467/08) s področja avtorske in sorodnih pravic so bili pojasnjeni pojem, merila in omejitve pravičnega nadomestila za privatno razmnoževanje. Direktiva 2001/29/ES o usklajevanju določenih vidikov avtorske in sorodnih pravic v informacijski družbi³⁸ priznava izjemo privatnega razmnoževanja, ki so jo nekatere države članice uvedle v nacionalno pravo, če imetniki pravice reproduciranja dobijo pravično nadomestilo. Sodišče je v tej sodbi najprej pojasnilo, da je pojem „pravično nadomestilo“ iz člena 5(2)(b) Direktive 2001/29 samostojen pojem prava Unije, ki ga je treba razlagati enotno v vseh državah članicah, ki so uvedle izjemo privatnega razmnoževanja. Nato je pojasnilo, da „pravično ravnotežje“, ki ga je treba vzpostaviti med zadevnimi osebami, pomeni, da mora biti pravično nadomestilo obvezno izračunano na podlagi merila škode, povzročene avtorjem varovanih del zaradi uvedbe izjeme privatnega razmnoževanja. Sodišče je poleg tega navedlo, da se „pristojbina za privatno razmnoževanje“ ne naloži neposredno zasebnim uporabnikom opreme, aparatov in nosilcev za reproduciranje, temveč tistim, ki razpolagajo s to opremo, aparati in nosilci, saj je te osebe mogoče lažje identificirati in imajo možnost, da dejansko breme tega financiranja prevalijo na

³⁷ Člen 28(1), drugi pododstavek, Direktive Evropskega parlamenta in Sveta 95/46/ES z dne 24. oktobra 1995 o varstvu posameznikov pri obdelavi osebnih podatkov in o prostem pretoku takih podatkov (UL L 281, str. 31).

³⁸ Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. maja 2002 (UL L 167, str. 10).

zasebne uporabnike. Sodišče je nazadnje menilo, da mora nujno obstajati povezava med uporabo pristojbine, namenjene financiranju pravičnega nadomestila glede materiala za reproduciranje, in njihovo domnevno uporabo za namene privatnega reproduciranja. Zato uporaba pristojbine za privatno razmnoževanje brez razlikovanja, zlasti za opremo, aparate in nosilce za digitalno reproduciranje, ki niso dani na razpolago zasebnim uporabnikom in ki so očitno namenjeni drugačni rabi kot izdelavi zasebnih kopij, ni v skladu z Direktivo 2001/29. Kadar pa je bila zadevna oprema dana na razpolago fizičnim osebam v zasebne namene, nikakor ni treba dokazati, da so te s to opremo dejansko izdelale zasebne kopije in tako dejansko povzročile škodo avtorju varovanega dela. Za te fizične osebe se namreč utemeljeno domneva, da bodo v celoti uživale to razpolaganje in da bodo torej v celoti izkoristile funkcije te opreme, vključno z reproduciranjem.

V zadevi *Kyrian* (sodba z dne 14. januarja 2010, C-233/08) se je predlog za sprejetje predhodne odločbe najprej nanašal na vprašanje, ali so glede na člen 12(3) Direktive 76/308/EGS o vzajemni pomoči pri izterjavi terjatev za določene prelevmane, carine, davke in druge ukrepe³⁹, kakor je bila spremenjena z Direktivo 2001/44⁴⁰, sodišča države članice, v kateri ima sedež zaproseni organ, pristojna za preverjanje izvršljivosti izvršilnega naslova za izterjavo terjatve, ki je bil izdan v drugi državi članici. V tej sodbi je Sodišče pojasnilo, da sodišča zaprosene države članice načeloma niso pristojna za preverjanje izvršljivosti izvršilnega naslova za izterjavo, razen če je treba preveriti skladnost izvršilnega naslova z javnim redom v tej državi. Nasprotno pa je Sodišče razsodilo, da če obvestilo pomeni „izvršilne ukrepe“ iz člena 12(3) Direktive 76/308, je sodišče zaprosene države članice pristojno, da preveri, ali so bili ti ukrepi pravilno izvedeni po zakonih in drugih predpisih navedene države članice. Dalje, Sodišče se je izreklo glede vprašanja, ali mora biti izvršilni naslov za izterjavo terjatve, da bi bil pravilen, dolžniku vročen v uradnem jeziku države, v kateri ima zaproseni organ sedež. Direktiva 76/308 glede tega ne določa ničesar. Toda Sodišče meni, da je glede na cilj tega besedila, ki je zagotavljanje učinkovitega izvrševanja vročitev vseh aktov in odločb, treba ugotoviti, da mora biti izvršilni naslov za izterjavo, da bi njegov naslovnik lahko uveljavljal svoje pravice, temu vročen v uradnem jeziku zaprosene države članice. Sodišče je poleg tega menilo, da mora za zagotovitev spoštovanja te pravice nacionalno sodišče uporabiti svoje nacionalno pravo in pri tem poskrbeti za zagotovitev polnega učinka prava Unije.

Konkurenca

Tako na področju državnih pomoči kot na področju pravil o konkurenci za podjetja je prišlo do zanimivega razvoja sodne prakse.

V zvezi z državnimi pomočmi je Sodišče v zadevi *Komisija proti Deutsche Post* (sodba z dne 2. septembra 2010, C-399/08 P) obravnavalo metodo, ki jo je uporabila Komisija in na podlagi katere je ugotovila, da je zasebno podjetje, ki opravlja storitev splošnega gospodarskega pomena (v nadaljevanju: SSGP), uživalo prednost, ki pomeni državno pomoč. Medtem ko je Komisija menila, da so bila javna sredstva, ki jih je zadevno podjetje prejelo kot nadomestilo za opravljeno SSGP, večja od dodatnih stroškov te storitve in da to čezmerno nadomestilo pomeni državno pomoč, ki je nezdržljiva s skupnim trgom, je Splošno sodišče to odločbo razglasilo za nično, ker Komisija v njej ni zadostno dokazala obstoja prednosti v smislu člena 87(1) ES in ker ne bi smela domnevati, da zaradi prejetih javnih sredstev obstaja prednost v korist podjetja, ne da bi predhodno preverila, ali ta javna sredstva dejansko presegajo vse dodatne stroške, povezane z opravljanjem storitve splošnega gospodarskega pomena, ki jih je imelo to podjetje. Sodišče je potrdilo presojo Splošnega sodišča in zavrnilo pritožbeni razlog Komisije v zvezi s kršitvijo členov 87(1) ES in

³⁹ Direktiva Sveta 76/308/EGS z dne 15. marca 1976 (UL L 73, str. 18).

⁴⁰ Direktiva Sveta 2001/44/ES z dne 15. junija 2001 (UL L 175, str. 17).

86(2) ES. Sodišče je predhodno opozorilo, da finančnega nadomestila, danega podjetju, ki opravlja SSGP, ni mogoče opredeliti kot državno pomoč, če so izpolnjeni jasni pogoji, zlasti da to nadomestilo ne presega tistega, kar je potrebno za pokritje vseh ali dela stroškov, ki so nastali z izpolnitvijo obveznosti javne službe, ob upoštevanju s tem povezanih prihodkov in primernega dobička za izvajanje teh obveznosti (pogoji, določeni v sodbi z dne 24. julija 2003 v zadevi *Altmark Trans in Regierungspräsidium Magdeburg*, C-280/00, Recueil, str. I-7747, točki 74 in 75), in na podlagi tega ugotovilo, da mora Komisija pri presoji veljavnosti financiranja take storitve glede na pravico do državnih pomoči preveriti, ali je ta pogoj izpolnjen. Sodišče je nato ugotovilo, da je Splošno sodišče v zvezi s tem navedlo pomanjkljivosti metode, ki jo je uporabila Komisija, in da je tako lahko pravilno ugotovilo, da je bila analiza Komisije pomanjkljiva, ne da bi obrnilo dokazno breme ali svojo metodo analize nadomestilo z metodo Komisije. Komisija zaradi omejevalnosti pogojev, pod katerimi nadomestila za SSGP ni mogoče opredeliti kot državno pomoč, torej ni prosta obveznosti, da predloži neizpodbitne dokaze, kadar meni, da ti pogoji niso izpolnjeni.

V zadevi *Komisija proti Scott* (sodba z dne 2. septembra 2010, C-290/07 P) je bila Sodišču predložena pritožba zoper sodbo Splošnega sodišča, s katero je bila razglašena ničnost odločbe Komisije, ki je državno pomoč, ki so jo francoski organi dali ameriški družbi in ki je izhajala iz prodaje zemljišča pod pogoji, ki ne odražajo dejanskega stanja na trgu, razglasila za nezdružljivo, pojasniti pa je moralo, kje so meje sodnega nadzora, ki ga opravi Splošno sodišče, kadar ugotavljanje, ali gre za državno pomoč, povzroča velike težave pri presoji. Komisija je Splošnemu sodišču očitala, da je prekoračilo meje svojega nadzora, ker je opredelilo napake pri metodi in izračunu, ki pomenijo kršitev obveznosti skrbnega vodenja formalnega postopka preiskave iz člena 88(2) Pogodbe ES. Sodišče je ta pritožbeni razlog sprejelo in najprej opozorilo na načela, določena v sodbi *Komisija proti Tetra Laval* (sodba z dne 15. februarja 2005, C-12/03 P, ZOdl. I-987, točka 39), iz katerih izhaja, da mora sodišče Unije preveriti ne le vsebinsko točnost navedenih dokazov, njihovo zanesljivost in doslednost, ampak tudi to, ali so ti dokazi vsi podatki, ki jih je treba upoštevati pri presoji zapletenega položaja, in ali se z njimi lahko utemeljijo iz njih izvedeni sklepi. To opozorilo je v skladu s pomembno omejitvijo, v skladu s katero sodišče Unije v okviru tega nadzora ne more gospodarske presoje Komisije nadomestiti s svojo. Sodišče je poudarilo, da je Komisija morala uporabiti merilo zasebnega vlagatelja, zato da bi ugotovila, ali je cena, ki jo je plačal domnevni upravičenec do pomoči, enaka ceni, za katero bi se lahko dogovoril zasebni vlagatelj, ki bi posloval v običajnih konkurenčnih pogojih. Sodišče je tudi razsodilo, da Splošno sodišče v obravnavanem primeru ni odkrilo očitnih napak pri presoji Komisije, na podlagi katerih bi bilo mogoče odločbo o nezdružljivosti pomoči razglasiti za nično, s čimer je torej prekoračilo meje svojega sodnega nadzora. Nazadnje, Sodišče je menilo, da Splošno sodišče Komisiji ni moglo očitati, da ni upoštevala nekaterih informacij, ki bi lahko bile koristne, saj so bile predložene šele po koncu postopka formalne preiskave, Komisija pa ni zavezana, da po pridobitvi teh novih informacij navedeni postopek znova odpre.

Sodišče je v zadevi *NDSHT proti Komisiji* (sodba z dne 18. novembra 2010, C-322/09 P) obravnavalo vsebino pojma izpodbojnega akta institucije Skupnosti. Predložena mu je bila namreč pritožba, s katero je bila predlagana razveljavitev sodbe Splošnega sodišča, s katero je bila tožba za ugotovitev ničnosti odločbe, ki naj bi jo vsebovala dopisa Komisije, naslovljena na družbo NDSHT, ki se nanašata na pritožbo zaradi državnih pomoči, ki naj bi jih mesto Stockholm domnevno nezakonito dodelilo konkurenčni družbi, razglašena za nedopustno. Pritožnica, družba NDSHT, je trdila, da je Splošno sodišče napačno uporabilo pravo s tem, ker je ugotovilo, da sporna dopisa, s katerima je Komisija odločila, da ne ugotovi pritožbi družbe NDSHT, nimata značilnosti izpodbojnega akta v smislu člena 230 ES. Če namreč Komisija po preučitvi pritožbe ugotovi, da preiskava ne omogoča sklepa glede obstoja državne pomoči v smislu člena 87 ES, v skladu z veljavnim postopkom implicitno zavrne začetek postopka iz člena 88(2) ES. Sodišče pa je menilo, da zadevnega akta ni mogoče opredeliti le za neformalno obvestilo ali začasen ukrep,

saj izraža dokončno stališče Komisije, da konča predhodno preučitev, s čimer je zavrnila uvedbo formalnega postopka preiskave, kar je imelo občutne posledice za tožečo stranko. Sodišče je v tem okviru potrdilo, da je pritožnica konkurentka družbe, upravičene do ukrepov, in da zato spada med zainteresirane stranke v smislu člena 88(2) ES, ter odločilo, da je Splošno sodišče s tem, da je razsodilo, da sporni akt nima značilnosti odločbe, zoper katero bi bilo mogoče vložiti tožbo na podlagi člena 4 Uredbe (ES) št. 659/1999, čeprav ima ne glede na svojo naravo ali obliko zavezujoče pravne učinke, ki bi lahko vplivali na interese navedene tožeče stranke, napačno uporabilo pravo. Sodišče je tako zadevno sodbo razveljavilo, zavrnilo ugovor nedopustnosti, ki je temeljil na tem, da naj sporni akt ne bi mogel biti predmet tožbe za razglasitev ničnosti, in zadevo vrnilo Splošnemu sodišču v vsebinsko presojo.

V zvezi s pravili o konkurenci za podjetja sta posebno pozornost pritegnili dve sodbi, pri čemer se ena nanaša na uporabo pravil o konkurenci za skupine družb, druga pa na doseg načela zaupnosti komunikacij med odvetniki in njihovimi strankami.

Sodišče je s sodbo z dne 1. julija 2010 v zadevi *Knauf Gips proti Komisiji* (C-407/08 P) razsodilo, da Komisija v zvezi s skupino družb, na vrhu katere je več pravnih oseb, s tem, da je odločila, da je treba eno od teh družb šteti za odgovorno za vse ravnanje te skupine, ki predstavlja gospodarsko enoto, ni naredila nobene napake pri presoji. To, da na čelu skupine ni ene same pravne osebe, namreč ni ovira, da bi bila ena družba odgovorna za ravnanje te skupine. Pravna struktura skupine družb, za katero je značilno, da ni ene same pravne osebe na vrhu te skupine, ni odločilna, ko ta struktura ne odraža dejanskega delovanja in organizacije te skupine. Sodišče je zlasti menilo, da neobstoj pravnih razmerij podrejenosti med družbama, ki sta na čelu skupine, ne more povzročiti dvoma o sklepu, da je ena od teh družb odgovorna za ravnanje skupine, ker druga družba v resnici ne odloča samostojno o svojem ravnanju na zadevnem trgu.

V sodbi *Knauf Gips proti Komisiji* so tudi pojasnila glede pravic, ki jih imajo podjetja v upravnem postopku in pri vlaganju pravnih sredstev. Sodišče je v tej sodbi namreč pojasnilo, da nobena določba prava Unije naslovniku obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah ne nalaga, da izpodbija v njem navedena dejstva ali pravne elemente med upravnim postopkom, ker naj tega ne bi bilo mogoče storiti pozneje v fazi sodnega postopka, saj bi bila taka omejitev v nasprotju s temeljnima načeloma zakonitosti in spoštovanja pravice do obrambe.

V zadevi *Akzo Nobel Chemicals in Akros Chemicals proti Komisiji* (sodba z dne 14. septembra 2010, C-550/07 P) se je prav tako postavilo vprašanje glede pravic podjetij med preiskavami Komisije. Komisija je namreč izvedla preiskave in zasegla številne dokumente, med katerimi so bile kopije elektronskih dopisov med generalnim direktorjem in koordinatorjem za konkurenčno pravo družbe Akzo Nobel, odvetnikom, ki je vpisan v imenik odvetnikov nizozemske odvetniške zbornice in ki je zaposlen v družbi Akzo Nobel. Sodišče je bilo v tem okviru zaproseno, naj pojasni, ali je notranjim odvetnikom, ki so zaposleni v podjetju, priznana varstvo zaupnosti njihovih komunikacij tako kot zunanjim odvetnikom. Razsodilo je, da niti spremembe pravnega sistema v državah članicah Unije niti sprejetje Uredbe (ES) št. 1/2003 o izvajanju pravil konkurence iz členov 81 in 82 Pogodbe⁴¹ ne upravičujejo razmisleka o spremembi sodne prakse⁴² v smeri priznavanja varstva zaupnosti notranjim odvetnikom. Sodišče je pojasnilo, da morata biti za to varstvo izpolnjena dva kumulativna pogoja. Prvič, izmenjava z odvetnikom mora biti povezana z izvrševanjem strankine pravice do obrambe, in drugič, izmenjava mora potekati z neodvisnim odvetnikom, to je odvetnikom, ki na stranko ni vezan z delovnim razmerjem. Zahteva po

⁴¹ Uredba Sveta (ES) št. 1/2003 z dne 16. decembra 2002 (UL 2003, L 1, str.1).

⁴² Sodba sodišča z dne 18. maja 1982 v zadevi RSV proti Komisiji (155/79, Recueil, str. 1575).

neodvisnosti je izpolnjena, če med odvetnikom in njegovo stranko ni delovnega razmerja, tako da se varstvo na podlagi načela zaupnosti ne nanaša na izmenjavo znotraj podjetja ali skupine z notranjimi odvetniki. Notranji odvetnik, čeprav je vpisan v imenik odvetnikov in zanj veljajo s tem povezana pravila poklicnega ravnanja, v razmerju do delodajalca nima enake stopnje neodvisnosti, kot jo ima odvetnik, ki dela v zunanji odvetniški pisarni, v razmerju do svojih strank. V teh okoliščinah se lahko notranji odvetnik manj učinkovito spopada z morebitnimi nasprotji med svojimi poklicnimi dolžnostmi in cilji svoje stranke kot zunanji odvetnik. Torej notranji odvetnik zaradi ekonomske odvisnosti in tesnih vezi z delodajalcem nima poklicne neodvisnosti, ki bi bila primerljiva s poklicno neodvisnostjo zunanjega odvetnika.

Obdavčenje

Sodišče se je v okviru treh zadev (sodbe z dne 4. marca 2010, C-197/08, C-198/08 in C-221/08) izreklo o tožbah zaradi neizpolnitve obveznosti, ki jih je Komisija vložila proti Francoski republiki, Republiki Avstriji in Irski zaradi določanja najnižjih drobnoprodajnih cen tobačnih izdelkov (cigarete in drugi tobačni izdelki v Franciji, cigarete in drobno rezan tobak v Avstriji ter cigarete na Irskem). Komisija je zadeve predložila Sodišču, ker je menila, da so zadevne nacionalne ureditve v nasprotju z Direktivo 95/59/ES⁴³, ki določa nekatera pravila glede trošarine, ki vpliva na porabo teh izdelkov, saj ovirajo svobodo proizvajalcev in uvoznikov, da določijo najvišjo drobnoprodajno ceno za svoje izdelke, in tako svobodno konkurenco.

Sodišče je razsodilo, da sistema najnižjih drobnoprodajnih cen ni mogoče šteti za združljivega z navedeno direktivo, ker nikakor ni zastavljen tako, da bi zagotovil, da ni škode za konkurenčno prednost, ki bi jo lahko imeli nekateri proizvajalci ali uvozniki takih proizvodov zaradi nižjih proizvodnih cen. Razsodilo je namreč, da države članice, ki določijo najnižjo drobnoprodajno ceno za cigarete, ne izpolnjujejo obveznosti iz člena 9(1) Direktive 95/59, saj ta sistem nikakor ne izključuje, da določena najnižja cena ne bi škodovala konkurenčni prednosti, ki bi jo lahko imeli nekateri proizvajalci ali uvozniki tobačnih izdelkov zaradi nižjih proizvodnih cen. Sodišče namreč meni, da bi se zaradi takega sistema, ki poleg tega za vsako kategorijo cigaret določa najnižjo ceno glede na povprečno ceno na trgu, lahko odpravile razlike med cenami konkurenčnih proizvodov in te cene približale ceni najdražjega proizvoda. Navedeni sistem torej škoduje svobodi proizvajalcev in uvoznikov glede določitve svoje najvišje drobnoprodajne cene, zagotovljeni s členom 9(1), drugi pododstavek, Direktive 95/59.

Da bi upravičile svoje ureditve, so se države članice sklicevale na Okvirno konvencijo Svetovne zdravstvene organizacije (SZO)⁴⁴. Sodišče je razsodilo, da ta konvencija ne vpliva na združljivost takega sistema s členom 9(1) Direktive 95/59, saj podpisnicam z vidika cenovne politike pri tobačnih izdelkih ne nalaga nobenih konkretnih obveznosti in določa samo mogoče načine ravnanja, da bi se upoštevali nacionalni zdravstveni cilji nadzora tobaka. Člen 6(2) te konvencije namreč določa samo, da podpisnice sprejemajo ali ohranjajo v veljavi ukrepe, „med katere lahko spada“ uresničevanje davčne in „po potrebi“ cenovne politike tobačnih izdelkov. Države članice so se, da bi upravičile morebitno kršitev člena 9(1) Direktive 95/59, sklicevale tudi na določbe člena 30 ES glede cilja varovanja zdravja in življenja ljudi. Sodišče je razsodilo, da člena 30 ES ni mogoče

⁴³ Direktiva Sveta 95/59/ES z dne 27. novembra 1995 o davkih, razen prometnih davkov, ki vplivajo na porabo tobačnih izdelkov (UL L 291, str. 40), kakor je bila spremenjena z Direktivo Sveta 2002/10/ES z dne 12. februarja 2002 (UL L 46, str. 26).

⁴⁴ Okvirna konvencija Svetovne zdravstvene organizacije o nadzoru tobaka, odobrena v imenu Skupnosti s Sklepom Sveta 2004/513/ES z dne 2. junija 2004 (UL L 213, str. 8).

razumeti tako, da dovoljuje ukrepe, ki niso količinske omejitve pri uvozu in izvozu, ter ukrepe z enakim učinkom iz členov 28 ES in 29 ES.

Sodišče je nazadnje menilo, da Direktiva 95/59 državam članicam ne preprečuje boja proti odvisnosti od kajenja, kar spada k cilju varovanja javnega zdravja, in opozorilo, da je davčna zakonodaja pomembno in učinkovito orodje boja zoper porabo tobačnih izdelkov in torej varovanje javnega zdravja, glede na to, da je mogoče cilj, ki je zagotavljanje visokih cen navedenih izdelkov, ustrezno doseči z višjo obdavčitvijo teh izdelkov, saj mora povišanje trošarin neizogibno povzročiti povišanje drobnoprodajnih cen, ne da bi to posegalo v svobodo določanja cen. Sodišče je dodalo, da prepoved določanja najnižjih cen državam članicam ne preprečuje, da prepovejo prodajo tobačnih izdelkov z izgubo, če to ne posega v svobodo proizvajalcev in uvoznikov, da določijo najvišje drobnoprodajne cene svojih izdelkov. Ti gospodarski subjekti tako ne morejo nositi posledic vpliva davkov na te cene, tako da bi svoje izdelke prodajali po ceni, nižji od zneska proizvodne cene in vseh davkov.

Znamke

Sodišče je v zadevi *Audi proti UUNT* (sodba z dne 21. januarja 2010, C-398/08 P) razsodilo, da je oglaševalski slogan pod nekaterimi pogoji mogoče šteti za znak z razlikovalnim učinkom in da je na podlagi tega lahko predmet veljavne znamke v skladu z določbami člena 7(1)(b) Uredbe (ES) št. 40/94⁴⁵. Tako je razveljavilo odločbo o zavrnitvi registracije zadevne znamke, sestavljene iz slogana „Vorsprung durch Technik“ („prednost zaradi tehnike“). To, da je znamka sestavljena iz oglaševalske formule, ki jo lahko uporabijo druga podjetja, samo po sebi ne zadostuje za sklepanje, da je znamka brez slehernega razlikovalnega učinka. Tako znamko lahko upoštevena javnost zaznava hkrati kot oglaševalsko formulo in kot označbo trgovskega izvora proizvodov in/ali storitev, kar je funkcija znamke. Sodišče je nato navedlo nekatera merila, ki se uporabljajo za oglaševalske slogane: izraz, ki ima lahko več pomenov, je lahko igra besed ali ga je mogoče zaznati kot domišljjskega, presenetljivega in nepričakovanega in si ga je zato lahko zapomniti. Take lastnosti niso nujne, vendar z njimi zadevni znak načeloma pridobi razlikovalni učinek. Sodišče je menilo, da tudi če oglaševalski slogan vsebuje objektivno sporočilo, znamke, sestavljene iz tega slogana, niso zgolj zato brez razlikovalnega učinka, če niso opisne. Sodišče je tako menilo, da mora oglaševalski slogan, glede katerega je vložena zahteva za registracijo znamke, da bi imel razlikovalni učinek, vsebovati neko edinstvenost ali jedrnatost, zahtevati minimalni napor za razlago ali sprožati pri zadevni javnosti kognitivni proces. Sodišče je tako ugotovilo, da ne glede na to, kako preprost je zadevni slogan, ga ni mogoče označiti kot običajnega v tem smislu, da se lahko takoj in brez nadaljnje analize izključi, da lahko znamka, ki je sestavljena iz tega slogana, potrošniku sporoča trgovsko poreklo zadevnih proizvodov ali storitev, glede katerih je bila vložena zahteva za registracijo znamke.

Sodišče se je v združenih zadevah *Google France SARL in Google Inc. proti Louis Vuitton Malletier SA, Google France SARL proti Viaticum SA in Luteciel SARL in Google France SARL proti Centre national de recherche en relations humaines (CNRRH) SARL in drugim* (sodba z dne 23. marca 2010, od C-236/08 do C-238/08) na podlagi predlogov za sprejetje predhodne odločbe, ki jih je vložilo francosko Cour de cassation, izreklo o odgovornosti ponudnikov storitev referenciranja in oglaševalcev pri uporabi „AdWords“. Sodišče je bilo torej zaproseno, naj razloži določbe Uredbe št. 40/94⁴⁶ in

⁴⁵ Uredba Sveta z dne 20. decembra 1993 o znamki Skupnosti (UL 1994, L 11, str. 1).

⁴⁶ Glej opombo zgoraj.

Direktive 89/104/EGS⁴⁷, da bi pojasnilo pojem uporabe znamke v smislu člena 9(1) navedene uredbe ter člena 5(1) in (2) navedene direktive. Družba Google upravlja internetni iskalnik, ki temelji na uporabi ključnih besed, in ponuja storitev plačljivega referenciranja, imenovano „AdWords“. Ta storitev vsakemu gospodarskemu subjektu omogoča, da z izbiro ene ali več ključnih besed zagotovi, da se ob ujemanju med to ali temi besedami in tisto ali tistimi iz ukaza, ki ga internetni uporabnik vnese v iskalnik, izpiše promocijska povezava do njegove strani, skupaj z oglasnim sporočilom. Ko internetni uporabniki uporabijo iskalnik družbe Google, se ob vnosu izrazov, ki ustrezajo tem znamkam, v rubriki „sponzorirane povezave“ izpišejo povezave do strani, na katerih se ponujajo ponarejeni proizvodi družbe Louis Vuitton Malletier, ter do strani konkurentov družb Viaticum in Centre national de recherche en relations humaines. Te družbe, imetnice znamk, ki so povzete kot „AdWords“, so torej proti družbi Google vložile tožbe, da bi se ugotovilo, da je ta družba škodovala njihovim znamkam.

Cour de cassation, ki odločalo na zadnji stopnji v postopkih, ki so jih proti družbi Google začele imetnice znamk, je Sodišču postavilo vprašanja glede zakonitosti uporabe znakov, ki ustrezajo znamkam, kot ključnih besed pri storitvi internetnega referenciranja brez dovoljenja njihovih imetnikov. Oglaševalci te znake uporabljajo za svoje proizvode ali storitve. Pri ponudniku storitve referenciranja ni tako, kadar oglaševalcem omogoča izbiro znakov, enakih znamkam, kot ključnih besed, te znake shranjuje in ob njihovi uporabi prikazuje oglase svojih strank.

Sodišče je pojasnilo, da uporaba znaka, enakega ali podobnega znamki imetnika, s strani tretje osebe pomeni vsaj, da ta uporabi znak v okviru svojega komercialnega sporočila. Sodišče je menilo, da ponudnik storitve referenciranja oglaševalcem omogoča, da uporabijo znake, ki so enaki ali podobni znamkam tretjih oseb, ne da bi te znake sam uporabil. Čeprav se imetnik znamk na te znamke ne more sklicevati zoper ponudnika storitev referenciranja, ki sam teh znamk ne uporablja, pa se lahko nanje sklicuje zoper oglaševalce, ki z uporabo ključne besede, ki ustreza znamkam, in ob pomoči družbe Google prikazujejo oglase, ki internetnemu uporabniku ne omogočajo ali mu zgolj težko omogočajo, da identificira podjetje, iz katerega izvirajo proizvodi ali storitve iz oglasa. Internetni uporabnik je namreč lahko zaveden glede izvora zadevnega blaga ali storitev. Tako je torej kršena funkcija znamke, da potrošnikom zagotavlja izvor blaga ali storitev (funkcija znamke kot označbe izvora). Sodišče je poudarilo, da mora nacionalno sodišče v vsakem posameznem primeru presoditi, ali gre v sporu, o katerem odloča, za tako kršitev funkcije označbe izvora. V zvezi s tem, da internetni oglaševalci uporabljajo znak, ki ustreza znamki drugega, kot ključno besedo za prikaz oglasnih sporočil, je Sodišče menilo, da ima lahko ta uporaba nekatere posledice za to, kako imetnik svojo znamko uporablja za oglaševanje, in za njegovo poslovno strategijo. Vseeno te posledice uporabe znaka, enakega znamki, s strani tretjih oseb same po sebi ne pomenijo kršitve funkcije znamke kot oglasa.

Sodišču je bilo prav tako postavljeno vprašanje glede odgovornosti subjekta, kot je družba Google, za podatke svojih strank, ki jih shranjuje v svojem strežniku. Vprašanja glede odgovornosti ureja nacionalno pravo. Pravo Unije kljub temu določa omejitve odgovornosti v korist ponudnikov storitev informacijske družbe⁴⁸, ki delujejo kot posredniki. Sodišče je glede vprašanja, ali je storitev internetnega referenciranja, kot je storitev „AdWords“, storitev informacijske družbe, ki vključuje shranjevanje podatkov, ki jih posreduje oglaševalec, in ali zato za ponudnika storitve

⁴⁷ Prva direktiva Sveta 89/104/EGS z dne 21. decembra 1988 o usklajevanju zakonodaje držav članic o blagovnih znamkah (UL 1989, L 40, str. 1).

⁴⁸ Direktiva 2000/31/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 8. junija 2000 o nekaterih pravnih vidikih storitev informacijske družbe, zlasti elektronskega poslovanja na notranjem trgu (Direktiva o elektronskem poslovanju) (UL L 178, str. 1).

referenciranja velja omejitev odgovornosti, poudarilo, da mora nacionalno sodišče preveriti, ali je vloga tega ponudnika nevtralna, tako da je njegovo ravnanje zgolj tehnično, samodejno in pasivno, kar pomeni, da ne pozna niti ne more nadzorovati podatkov, ki jih shranjuje. Sodišče poleg tega meni, da če se izkaže, da ponudnik storitev referenciranja ni imel dejavne vloge, ne more odgovarjati za podatke, ki jih je shranil na zahtevo oglaševalca, razen če po tem, ko se je seznanil z nezakonitostjo teh podatkov ali dejavnosti tega oglaševalca, ni takoj odstranil navedenih podatkov oziroma ni onemogočil dostopa do njih.

Socialna politika

Pozornost Sodišča so pritegnili različni vidiki socialne politike, ki je obravnavana v številnih direktivah s tega področja.

Sodišče je v zadevi *Albron Catering* (sodba z dne 21. oktobra 2010, C-242/09) pojasnilo pojem „odsvojitelj“ iz Direktive 2001/23/ES o približevanju zakonodaj držav članic v zvezi z ohranjanjem pravic delavcev v primeru prenosa podjetij, obratov ali delov podjetij ali obratov⁴⁹. V skladu z uvodno izjavo 3 je namen te direktive „varovanje delavcev v primeru, ko se spremeni delodajalec“. Člen 3(1) te direktive v tem smislu določa, da se „[p]ravice in obveznosti odsvojitelja, ki izhajajo iz na dan prenosa obstoječe pogodbe o zaposlitvi ali delovnega razmerja, [...] na podlagi takega prenosa prenesejo na pridobitelja“. Sodišču je bilo v tej zadevi postavljeno vprašanje, ali je pri prenosu – v smislu Direktive 2001/23 – podjetja, ki je del koncerna, na podjetje, ki ni del koncerna, mogoče kot „odsvojitelja“ v smislu člena 2(1)(a) navedene direktive obravnavati tudi podjetje iz koncerna, v katero so bili delavci za stalno napoteni, ne da bi bili z zadnjenavedenim podjetjem povezani s pogodbo o zaposlitvi, če v tem koncernu obstaja podjetje, s katerim so bili zadevni delavci povezani s tako pogodbo o zaposlitvi. Sodišče je odgovorilo pritrdilno. To, da se na podlagi člena 3(1) Direktive 2001/23 na dan prenosa zahteva bodisi pogodba o zaposlitvi bodisi, alternativno in torej ekvivalentno, delovno razmerje, namreč vodi k sklepu, da se glede na cilj zakonodajalca Unije nikakor ne zahteva pogodbeni vez z odsvojiteljem, da bi delavci lahko uživali varstvo na podlagi te direktive.

Sodišče je v zadevi *Roca Álvarez* (sodba z dne 30. septembra 2010, C-104/09) razsodilo, da je nacionalni ukrep, ki določa, da so delavke, ki so matere in imajo status zaposlene osebe, upravičene do odmora v različnih oblikah v prvih devetih mesecih po rojstvu otroka, medtem ko delavci, ki so očetje in imajo enak status, niso upravičeni do istega odmora, razen če ima otrokova mati prav tako status zaposlene osebe, v nasprotju s pravom Unije, zlasti s členoma 2(1), (3) in (4) ter 5 Direktive 76/207/EGS⁵⁰. Sodišče je namreč navedlo, da kadar lahko ta odmor brez razlike uveljavljata zaposleni oče ali zaposlena mati, kar pomeni, da lahko hranjenje in čas ukvarjanja z otrokom enako dobro zagotovita oba, se zdi, da je ta odmor priznan delavcem kot staršem. Torej ga ni mogoče obravnavati, kot da zagotavlja varstvo biološkega stanja ženske po nosečnosti ali varstvo posebnega odnosa med materjo in otrokom. Sodišče poleg tega meni, da to, da se očetom, ki imajo status zaposlene osebe, ne dovoli ta odmor samo zato, ker otrokova mati nima takega statusa, lahko povzroči, da bi bila samozaposlena ženska prisiljena omejiti svojo poklicno dejavnost in sama nositi breme, ki je posledica rojstva tega otroka, ne da bi jo oče otroka lahko razbremenil. Sodišče je tako razsodilo, da takega ukrepa ni mogoče šteti niti za ukrep za odpravo

⁴⁹ Direktiva Sveta 2001/23/ES z dne 12. marca 2001 o približevanju zakonodaje držav članic v zvezi z ohranjanjem pravic delavcev v primeru prenosa podjetij, obratov ali delov podjetij ali obratov (UL L 82, str. 16).

⁵⁰ Direktiva Sveta 76/207/EGS z dne 9. februarja 1976 o izvrševanju načela enakega obravnavanja moških in žensk v zvezi z dostopom do zaposlitve, poklicnega usposabljanja in napredovanja ter delovnih pogojev (UL L 39, str. 40).

ali zmanjšanje števila dejanskih primerov neenakosti v smislu člena 2(4) Direktive 76/207, ki lahko za ženske obstajajo v resničnosti družbenega življenja, niti za ukrep, katerega namen je uvesti dejansko, in ne formalno enakost z zmanjševanjem dejanskih neenakosti v družbenem življenju in tako v skladu s členom 157(4) PDEU preprečevati ali izravnati neenakosti v poklicni karieri zadevnih oseb.

V zadevi *Danosa* (sodba z dne 11. novembra 2010, C-232/09) je bilo Sodišču najprej postavljeno vprašanje, ali je treba osebo, ki opravlja storitve za kapitalsko družbo in ki je hkrati član njene uprave, šteti za delavca v smislu Direktive 92/85/EGS o uvedbi ukrepov za spodbujanje izboljšav na področju varnosti in zdravja pri delu nosečih delavk in delavk, ki so pred kratkim rodile ali dojijo⁵¹. Sodišče je odgovorilo pritrdilno, če zadevna oseba svojo dejavnost nekaj časa opravlja pod vodstvom ali nadzorom drugega organa te družbe in če za to dejavnost prejema plačilo. Prav tako je pojasnilo, da *sui generis* pravna narava delovnega razmerja glede na nacionalno pravo ne more imeti nikakršnih posledic za status delavca v smislu prava Unije. Sodišče je nato moralo preveriti združljivost nacionalne ureditve, ki dopušča odpoklic članic uprave kapitalskih družb ne glede na nosečnost, s prepovedjo odpuščanja iz člena 10 Direktive 92/85. Sodišče je menilo, da če je zadevna oseba „noseča delavka“ v smislu te direktive, je treba navedeno ureditev šteti za nezdržljivo s to direktivo. Sodišče je dodalo, da tudi če tožeča stranka nima tega statusa, se lahko sklicuje na Direktivo 76/207/EGS, kakor je bila spremenjena z Direktivo 2002/73/ES⁵². Na podlagi načela prepovedi diskriminacije in zlasti določb Direktive 76/207 je treba ženski namreč priznati varstvo pred delodajalčevo odpovedjo pogodbe o zaposlitvi ne le med porodniškim dopustom, ampak tudi med celotnim trajanjem nosečnosti. Sodišče je tako menilo, da tudi če zadevna članica uprave nima statusa „noseče delavke“, ostane dejstvo, da se njegov odpoklic zaradi nosečnosti ali iz razloga, ki je v bistvu posledica nosečnosti, lahko nanaša le na ženske in zato pomeni neposredno diskriminacijo na podlagi spola, ki je v nasprotju s členoma 2(1) in (7) ter 3(1)(c) Direktive 76/207.

Sodišče se je v zadevah *Gassmayr* in *Parviainen* (sodbi z dne 1. julija 2010, C-194/08 in C-471/08) prav tako izreklo o razlagi zgoraj navedene Direktive 92/85⁵³. Natančneje, Sodišče je odločalo o vprašanjih glede izračuna dohodka, ki ga je treba izplačati delavkam med nosečnostjo ali porodniškim dopustom, kadar so začasno premeščene na drugo delovno mesto ali so oproščene dela. Sodišče je menilo, da člen 11, točka 1, Direktive 92/85 ne nasprotuje nacionalni zakonodaji, ki določa, da je noseča delavka, ki je začasno oproščena dela zaradi nosečnosti, upravičena do plačila, enakega povprečni plači, ki jo je prejela v referenčnem obdobju pred nosečnostjo, brez dodatka za dežurstvo. Glede noseče delavke, ki je bila zaradi nosečnosti v skladu s členom 5(2) Direktive 92/85 začasno premeščena na delovno mesto, na katerem opravlja drugačne naloge, kot jih je opravljala pred to premestitvijo, pa ta nima pravice do plačila, ki je enako povprečnemu plačilu, ki ga je prejela pred premestitvijo. Države članice – in v ustreznih okoliščinah primera socialni partnerji – na podlagi člena 11, točka 1, te direktive namreč niso zavezani k temu, da ob začasni premestitvi ohranijo tiste elemente plačila ali dodatke, ki so odvisni od tega, ali zadevna delavka opravlja posebne naloge v posebnih okoliščinah, in katerih namen je v glavnem poplačanje nevšečnosti, ki izhajajo iz opravljanja teh nalog. Sodišče je po drugi strani razsodilo,

⁵¹ Direktiva Sveta 92/85/EGS z dne 19. oktobra 1992 o uvedbi ukrepov za spodbujanje izboljšav na področju varnosti in zdravja pri delu nosečih delavk in delavk, ki so pred kratkim rodile ali dojijo (deseta posebna direktiva v smislu člena 16(1) Direktive 89/391/EGS) (UL L 348, str. 1–8).

⁵² Direktiva z dne 9. februarja 1976 o izvrševanju načela enakega obravnavanja moških in žensk v zvezi z dostopom do zaposlitve, poklicnega usposabljanja in napredovanja ter delovnih pogojev (76/207/EGS) (UL L 39, str. 40) in Direktiva 2002/73/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. septembra 2002 o spremembi zgoraj navedene direktive 76/207/EGS (UL L 269, str. 15).

⁵³ Glej opombo 51.

da poleg tega, da se ji ohrani osnovna plača, ima noseča delavka, ki je oproščena dela ali ne sme delati, na podlagi navedenega člena 11, točka 1, pravico do tistih elementov plačila ali dodatkov, ki so vezani na njen poklicni status, kot so dodatki, ki se nanašajo na to, da ima položaj nadrejenega uslužbenca, na delovno dobo in na njene poklicne kvalifikacije.

Poleg tega je Sodišče v sodbi *Chatzi* (sodba z dne 16. septembra 2010, C-149/10) pojasnilo obseg klavzule 2, točka 1, okvirnega sporazuma o starševskem dopustu, priloženega k Direktivi 96/34/ES o okvirnem sporazumu o starševskem dopustu, sklenjenem med UNICE, CEEP in ETUC⁵⁴. Sodišče je najprej razsodilo, da te določbe ni mogoče razlagati tako, da podeljuje otroku individualno pravico do starševskega dopusta, in sicer tako zaradi besedila okvirnega sporazuma kot njegovega namena. Sodišče je nato zavrnilo razlago klavzule 2, točka 1, okvirnega sporazuma o starševskem dopustu, po kateri z rojstvom dvojčkov nastane pravica do toliko starševskih dopustov, kolikor je rojenih otrok. Vendar je pojasnilo, da ta klavzula ob upoštevanju načela enakega obravnavanja nacionalnemu zakonodajalcu nalaga vzpostavitev ureditve starševskega dopusta, v okviru katere je glede na obstoječe stanje v zadevni državi članici staršem dvojčkov zagotovljeno obravnavanje, s katerim so skrbno upoštewane njihove posebne potrebe. Sodišče je nato navedlo, da mora nacionalno sodišče preveriti, ali nacionalna ureditev izpolnjuje to zahtevo, in to ureditev razlagati, če je treba, karseda v skladu s pravom Unije.

Sodišče je v več zadevah imelo priložnost potrditi obstoj načela prepovedi diskriminacije glede na starost in pojasniti njegov obseg.

Sodišče je v zadevi *Andersen* (sodba z dne 12. oktobra 2010, C-499/08) imelo možnost izreči se o razlagi členov 2 in 6(1) Direktive 2000/78/ES⁵⁵ o splošnih okvirih enakega obravnavanja pri zaposlovanju in delu. Sodišče meni, da ta člena nasprotujeta nacionalni zakonodaji, na podlagi katere delavci, upravičeni do starostne pokojnine, ki jo plača delodajalec iz pokojninskega sklada, v katerega so bili vključeni pred dopolnjenim 50. letom starosti, samo zato niso upravičeni do posebnega nadomestila za prenehanje delovnega razmerja, katerega namen je delavcem, ki so bili več kot 12 let zaposleni v podjetju, pomagati pri ponovni vključitvi v delo. Sodišče je namreč ugotovilo, da zadevna zakonodaja vsebuje različno obravnavanje, ki neposredno temelji na starosti. Ta zakonodaja nekaterim delavcem odvzema pravico do posebnega nadomestila za prenehanje delovnega razmerja, in to le zato, ker so lahko upravičeni do starostne pokojnine. Sodišče je nato v skladu s pogoji iz Direktive 2000/78 preizkusilo, ali je to različno obravnavanje lahko upravičeno. Razsodilo je, da čeprav je navedena zakonodaja sorazmerna z legitimnimi cilji politike zaposlovanja in trga dela, presega to, kar je nujno za uresničitev teh ciljev. Do posebnega nadomestila za prenehanje delovnega razmerja ne izključuje samo vseh delavcev, ki bodo dejansko prejeli starostno pokojnino od delodajalca, temveč tudi tiste, ki so sicer upravičeni do take pokojnine, želijo pa nadaljevati poklicno pot. Ta zakonodaja torej ni upravičena in je zato nezdržljiva z Direktivo 2000/78.

Sodišče je v sodbi *Kücükdevici* (sodba z dne 19. januarja 2010, C-555/07) razsodilo, da je treba načelo prepovedi diskriminacije na podlagi starosti, konkretizirano z zgoraj navedeno Direktivo 2000/78, razlagati tako, da nasprotuje nacionalni ureditvi, ki določa, da se delovna doba

⁵⁴ Direktiva Sveta 96/34/ES z dne 3. junija 1996 o okvirnem sporazumu o starševskem dopustu, sklenjenem med UNICE, CEEP in ETUC, kakor je bila spremenjena z Direktivo Sveta 97/75/ES z dne 15. decembra 1997 o spremembah direktive 96/34/ES o okvirnem sporazumu o starševskem dopustu, sklenjenem med UNICE, CEEP in ETUC ter o njeni razširitvi na Združeno kraljestvo Velika Britanija in Severna Irsko (UL L 10, str. 24).

⁵⁵ Direktiva Sveta 2000/78/ES z dne 27. novembra 2000 o splošnih okvirih enakega obravnavanja pri zaposlovanju in delu (UL L 303, str. 16).

delavca pred 25. letom ne upošteva pri izračunu odpovednega roka ob odpovedi delovnega razmerja s strani delodajalca. Sodišče je prav tako opozorilo, da direktiva ne more sama ustvarjati obveznosti za posameznika, tako da proti njemu sklicevanje na direktivo kot tako ni mogoče. Sodišče je zato navedlo, da Direktiva 2000/78 načelo enakega obravnavanja pri zaposlovanju in delu zgolj konkretizira in da je načelo prepovedi diskriminacije na podlagi starosti splošno načelo prava Unije. Tako je sklenilo, da mora nacionalno sodišče, ki mu je v odločanje predložen spor v zvezi z načelom prepovedi diskriminacije na podlagi starosti, kot ga konkretizira Direktiva 2000/78, v okviru svojih pristojnosti varovati pravice, ki jih pravo Unije zagotavlja posamezniku, in zagotavljati polni učinek tega prava tako, da po potrebi ne uporabi nobene določbe nacionalne ureditve, ki je v nasprotju s tem načelom.

Nazadnje, Sodišče se je v zadevah *Wolf in Petersen* (sodbi z dne 12. januarja 2010, C-229/08 in C-341/08) ter *Rosenblatt* (sodba z dne 12. oktobra 2010, C-45/09) izreklo o dosegu načela prepovedi diskriminacije na podlagi starosti, ki izhaja iz zgoraj navedene Direktive 2000/78. V prvi zadevi je razsodilo, da je za nacionalno ureditev, ki kot zgornjo starostno mejo za zaposlitev v operativni poklicni gasilski enoti določa 30 let, s čimer uvaja različno obravnavanje na podlagi starosti v smislu člena 2(2)(a) Direktive 2000/78, mogoče šteti, da ustreza cilju zagotovitve operativne usposobljenosti in dobrega delovanja poklicne gasilske službe, kar je legitimen cilj v smislu člena 4(1) te direktive. Navedena ureditev prav tako ne presega tistega, kar je potrebno za dosego tega cilja, ker se zelo velike fizične sposobnosti za opravljanje poklica gasilca v operativni poklicni gasilski enoti lahko štejejo za bistveno in odločilno zahtevo v smislu zadnje določbe in ker je potreba po popolni fizični pripravljenosti za opravljanje tega poklica povezana s starostjo članov te službe.

Sodišče je v drugi zadevi razsodilo, da člen 2(5) Direktive 2000/78 nasprotuje nacionalnemu ukrepu, ki določa zgornjo starostno mejo za opravljanje dejavnosti zobozdravnika koncesionarja – v obravnavanem primeru 68 let – če je edini cilj tega ukrepa varovanje zdravja pacientov pred zmanjšanjem sposobnosti teh zobozdravnikov po tej starosti in če ta starostna meja ne velja za zobozdravnike, ki dejavnosti ne opravljajo na podlagi koncesije. Člen 6(1) navedene direktive pa ne nasprotuje takemu ukrepu, če je cilj tega ukrepa porazdelitev možnosti zaposlitve med generacijami v okviru poklica zobozdravnikov koncesionarjev in če je ob upoštevanju razmer na zadevnem trgu dela ta ukrep primeren in nujen za uresničitev tega cilja. Sodišče je v tretji zadevi ugotovilo, da člen 6(1) Direktive 2000/78 ne nasprotuje nacionalni določbi, na podlagi katere se klavzule o samodejnem prenehanju pogodbe o zaposlitvi štejejo za veljavne, ker je zaposleni dosegel starost za upokojitev, če je navedena določba po eni strani objektivno in razumno utemeljena z legitimnim ciljem v zvezi s politiko zaposlovanja in trga dela ter če so po drugi strani načini uresničevanja tega cilja primerni in nujni.

Okolje

Sodišče je v zadevi *Komisija proti Italiji* (sodba z dne 4. marca 2010, C-297/08) moralo preizkusiti, ali je Italijanska republika, kot je trdila Komisija, kršila obveznosti iz Direktive 2006/12/ES⁵⁶. Očitki zoper Italijo so se nanašali na odstranjevanje odpadkov v deželi Kampaniji.

Sodišče je glede infrastrukture za predelavo in odstranjevanje komunalnih odpadkov opozorilo, da imajo države članice pri vzpostavitvi celovitega in primernega omrežja obratov za odstranjevanje odpadkov diskrecijsko pravico glede izbire ozemeljske osnove, za katero menijo, da je primerna za dosego nacionalne samozadostnosti. Obdelavo nekaterih vrst odpadkov je

⁵⁶ Direktiva 2006/12/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 5. aprila 2006 o odpadkih (UL L 114, str. 9).

zaradi njihovih posebnosti mogoče koristno razdeliti v okviru ene ali nekaj struktur na nacionalni ravni, celo v okviru sodelovanja z drugimi državami članicami. Za nenevarne komunalne odpadke, za katere načeloma niso potrebni specializirani obrati, pa morajo države članice organizirati obrate, ki so zelo blizu kraja njihovega nastanka, čeprav lahko uvedejo medregionalno ali celo čezmejno sodelovanje, ki ustreza načelu bližine. Niti nasprotovanje prebivalstva niti neizpolnjevanja pogodbenih obveznosti ali celo obstoj kriminalne dejavnosti ne pomenijo višje sile, ki bi lahko upravičila tako neizpolnitev obveznosti iz navedene direktive, kot sta neučinkovita in nepravočasna postavitve infrastrukture.

Sodišče je glede nevarnosti za zdravje ljudi in škode, povzročene okolju, opozorilo, da čeprav ta direktiva določa cilja ohranitve okolja in varstva zdravja ljudi, ne določa konkretne vsebine ukrepov, ki jih je treba sprejeti in državam članicam daje neko diskrecijsko pravico. Zato torej načeloma iz neskladnosti dejanskega stanja s cilji, določenimi v členu 4(1) te direktive, ni mogoče neposredno sklepati, da zadevna država članica nujno ni izpolnila s to določbo naloženih obveznosti, to je sprejetja potrebnih ukrepov za zagotovitev odstranjevanja odpadkov, ki ne ogroža zdravja ljudi in ne škoduje okolju. Toda ohranitev takšnega dejanskega stanja, zlasti ko brez intervencije pristojnih organov povzroči pomembno poslabšanje okolja v daljšem obdobju, lahko kaže na to, da so države članice prekoračile diskrecijsko pravico, ki jim jo daje ta določba. Zato Italijanska republika s tem, da ni vzpostavila celovitega in primerne omrežja obratov za predelavo in odstranjevanje odpadkov v bližini kraja njihovega nastanka in ni sprejela vseh potrebnih ukrepov, da bi se izognila ogrožanju zdravja ljudi in povzročanju škode okolju v deželi Kampaniji, dvakrat ni izpolnila svojih obveznosti.

Sodišče je v dveh sodbah *ERG in drugi* z dne 9. marca 2010, ki sta bili izrečeni v zadevi C-378/08 ter v združenih zadevah C-379/08 in C-380/08, obravnavalo razlago Direktive 2004/35/ES o okoljski odgovornosti⁵⁷.

Sodišče je v zadevi C-378/08 ugotovilo, da navedena direktiva o okoljski odgovornosti ne nasprotuje nacionalni zakonodaji, ki pristojnemu organu omogoča, da domneva obstoj vzročne zveze med izvajalci in ugotovljenim onesnaženjem, ker so njihove naprave blizu območja onesnaženja. Vendar mora ta organ, da bi lahko domneval tako vzročno zvezo, v skladu z načelom „plača povzročitelj obremenitve“ imeti na voljo verjetne dokaze, ki bi lahko podprli njegovo domnevo, na primer dejstvo, da so naprave izvajalca v bližini ugotovljenega onesnaženja, in povezava med ugotovljenimi onesnaževali in sestavinami, ki jih ta izvajalec uporablja pri svojih dejavnostih. Poleg tega pristojni organ ni zavezan ugotoviti krivde izvajalcev, za dejavnosti katerih se šteje, da so povzročile okoljsko škodo. Nasprotno, ta organ mora predhodno raziskati izvor ugotovljenega onesnaženja, pri čemer ima diskrecijsko pravico glede postopkov, uporabljenih sredstev in trajanja takega raziskovanja.

Sodišče je v združenih zadevah C-379/08 in C-380/08 odločilo, da je pristojni organ pooblaščen, da bistveno spremeni ukrepe sanacije okoljske škode, ki so bili v sodelovanju z zadevnimi izvajalci določeni v kontradiktornem postopku in ki so že bili izvedeni ali so se že začeli izvajati. Vendar da bi ta organ sprejel tako odločbo:

– mora izvajalcem dati možnost izjave, razen kadar je zaradi nujnosti okoljskega položaja potrebno takojšnje ukrepanje pristojnega organa;

⁵⁷ Direktiva 2004/35/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 21. aprila 2004 o okoljski odgovornosti v zvezi s preprečevanjem in sanacijo okoljske škode (UL L 143, str. 56).

– mora tudi povabiti zlasti osebe z zemljišč, na katerih je treba opraviti sanacijske ukrepe, da predložijo pripombe, ki jih bo upošteval, in

– mora v odločbi navesti razloge za svojo izbiro, in če je treba, razloge, ki utemeljujejo, zakaj podroben preizkus v zvezi z navedenimi načeli ni bil opravljen oziroma ga ni bilo mogoče opraviti, na primer zaradi nujnosti okoljskega položaja.

Sodišče je prav tako ugotovilo, da ta direktiva o okoljski odgovornosti ne nasprotuje nacionalni zakonodaji, ki pristojnemu organu dopušča, da določi, da je pravica izvajalcev do uporabe njihovih zemljišč odvisna od tega, ali opravijo zahtevana dela okoljske sanacije, tudi če ta dela ne zadevajo navedenih zemljišč, ker so že bila predmet prejšnjih sanacijskih ukrepov oziroma niso bila nikoli onesnažena. Vendar mora biti tak ukrep utemeljen s ciljem preprečitve poslabšanja okoljskega položaja ali ob uporabi previdnostnega načela s ciljem preprečitve nastanka ali ponovnega nastanka druge okoljske škode na navedenih zemljiščih izvajalcev, ki mejijo na celotno morsko obalo, ki je predmet navedenih sanacijskih ukrepov.

Vizumi, azil in priseljevanje

Več sodb s tega nenehno razvijajočega se področja si zasluži posebno pozornost. Sodišče je v združenih zadevah *Melki in Abdeli* (sodba z dne 22. junija 2010, C-188/10 in C-189/10) razglasilo, da člen 67(2) PDEU ter člena 20 in 21 Uredbe (ES) št. 562/2006⁵⁸ nasprotujejo nacionalni zakonodaji, na podlagi katere so organom policije zadevne države članice podeljena pooblastila za opravljanje kontrole identitete vsake osebe izključno na območju 20 kilometrov od kopenske meje med to državo članico in državami podpisnicami Konvencije o izvajanju Schengenskega sporazuma ne glede na vedenje zadevne osebe in posebne okoliščine, ki kažejo na nevarnost kršitve javnega reda, zaradi preverjanja spoštovanja obveznosti imetništva in predložitve z zakonom določenih listin in dokumentov, ne da bi bil določen potreben okvir za ta pooblastila, ki bi zagotavljal, da dejansko izvajanje teh pooblastil ne more imeti enakovrednega učinka kot mejna kontrola.

Sodišče je imelo v zadevi *Chakroun* (sodba z dne 4. marca 2010, C-578/08) možnost, da natančneje pojasni svojo sodno prakso glede združitve družine.

Najprej je menilo, da je treba besedno zvezo „potreboval pomoč socialnega sistema“ iz člena 7(1), začetek in točka (c), Direktive 2003/86/ES⁵⁹ razlagati tako, da ta direktiva državi članici ne ponuja možnosti, da sprejme pravila o združitvi družine, ki vodijo k temu, da združitev družine ni dovoljena sponzorju, ki je sicer predložil dokaz, da prejema stalna in redna sredstva, ki krijejo splošne stroške za preživetje, vendar bo zaradi višine svojih dohodkov kljub temu lahko zahteval posebno pomoč, da bi kril izredne, individualno pogojene nujne stroške za preživetje, oprostitve plačila dajatev, ki jih odobrijo občinske oblasti in so povezane z dohodkom, ali sprejetje ukrepov za podporo dohodku v okviru občinske politike minimalnega dohodka.

Sodišče je nato odločilo, da je treba Direktivo 2003/86, zlasti njen člen 2, začetek in točka (d), razlagati tako, da ta določba nasprotuje nacionalni zakonodaji, v kateri se glede uporabe pogoja o sredstvih iz člena 7(1), začetek in točka (c), razlikuje glede na to, ali je družinsko razmerje nastalo pred vstopom sponzorja v državo članico ali po njem.

⁵⁸ Uredba (ES) št. 562/2006 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 15. marca 2006 o Zakoniku Skupnosti o pravilih, ki urejajo gibanje oseb prek meja (Zakonik o schengenskih mejah) (UL L 105, str. 1).

⁵⁹ Direktiva Sveta 2003/86/ES z dne 22. septembra 2003 o pravici do združitve družine (UL L 251, str. 12).

Sodišče je v zadevi *Bolbol* (sodba z dne 17. junija 2010, C-31/09) podalo razlago člena 12(1)(a), prvi stavek, Direktive 2004/83/ES⁶⁰. Posebnost te direktive je, da v okviru prava Evropske unije povzema obveznosti, ki izhajajo iz Ženevske konvencije⁶¹. Sodišče je opozorilo, da se posebna pravila konvencije, ki se uporabljajo za razseljene Palestince, nanašajo samo na osebe, ki zdaj uživajo varstvo ali pomoč Agencije Združenih narodov za pomoč in zaposlovanje palestinskih beguncev na Bližnjem vzhodu (v nadaljevanju: UNRWA). Zato ta posebna pravila veljajo samo za osebe, ki dejansko uveljavijo pomoč, ki jo ponuja UNRWA. Za osebe, ki so ali so bile samo upravičene do uživanja varstva ali pomoči te agencije, pa veljajo splošne določbe navedene konvencije. Zato je njihove prošnje za priznanje statusa begunca treba preučiti posamično in jih je mogoče odobriti samo zaradi preganjanja na podlagi rasne ali verske pripadnosti, narodne pripadnosti ali na podlagi političnih razlogov. Sodišče je glede vprašanja dokaza dejanskega uživanja pomoči UNRWA poudarilo, da čeprav je registracija pri tej agenciji zadosten dokaz, je treba zadevni osebi dopustiti, da to dokaže kakor koli drugače.

Sodišče je v združenih zadevah *B in D* (sodba z dne 9. novembra 2010, C-57/09 in C-101/09) pojasnilo pravila za uporabo klavzule o izključitvi statusa begunca iz člena 12(2)(b) in (c) Direktive 2004/83/ES⁶². Obravnavalo je kandidata za status begunca in osebo s prizanim statusom begunca, ki sta vpisana na seznam Evropske unije za osebe, skupine in organizacije, vpletene v teroristična dejanja, ki je bil sestavljen v okviru boja proti terorizmu, uvedenega z resolucijo Varnostnega sveta Združenih narodov.

Sodišče je najprej preizkusilo vprašanje, ali gre za „težje nepolitično kaznivo dejanje“ ali „kršitev, ki nasprotuje namenom in načelom Združenih narodov“ v smislu navedene direktive, če je bila zadevna oseba članica organizacije, ki je navedena na seznamu, in če je aktivno podpirala oborožen boj te organizacije in morda bila v tej organizaciji na visokem položaju. Sodišče je v zvezi s tem pojasnilo, da je izključitev statusa begunca osebe, ki je pripadala organizaciji s terorističnimi metodami, podvržena individualni obravnavi konkretnih dejstev, ki pristojnemu organu omogoča, da presodi, ali obstajajo tehtni razlogi za domnevo, da je ta oseba pri svojih dejavnostih v okviru te organizacije storila težje nepolitično kaznivo dejanje, ali je kriva dejanj, ki nasprotujejo namenom in načelom Združenih narodov, ali je napeljevala k storitvi takih kaznivih dejanj ali dejavnosti, ali pri njih kako drugače sodelovala.

Iz tega izhaja, prvič, da sama okoliščina, da je zadevna oseba pripadala taki organizaciji, ne povzroči samodejno, da ta oseba ne bi mogla imeti statusa begunca. Drugič, Sodišče je navedlo, da sama udeležba pri dejavnostih teroristične skupine prav tako ne more povzročiti samodejne uporabe določb o izključitvi iz te direktive, ker ta določa popolno preučitev vseh okoliščin vsakega posameznega primera.

Sodišče je nato ugotovilo, da izključitev statusa begunca iz enega od zadevnih razlogov za izključitev ni pogojena s tem, da je zadevna oseba trenutno nevarna za državo članico gostiteljico. Razlogi za izključitev so namenjeni kaznovanju dejanj, storjenih v preteklosti. Če je oseba trenutno nevarna, lahko v skladu s to direktivo pristojni organi sprejmejo ukrepe na podlagi drugih določb.

⁶⁰ Direktiva Sveta 2004/83/ES z dne 29. aprila 2004 o minimalnih standardih glede pogojev, ki jih morajo izpolnjevati državljani tretjih držav ali osebe brez državljanstva, da se jim prizna status begunca ali osebe, ki iz drugih razlogov potrebuje mednarodno zaščito, in o vsebini te zaščite (UL L 304, str. 12, in popravek v UL 2005, L 204, str. 24)

⁶¹ Ženevska konvencija o statusu beguncev z dne 28. julija 1951 (Recueil des traités des Nations unies, zvezek 189, str. 150, št. 2545 (1954)).

⁶² Glej opombo 60.

Nazadnje, Sodišče je navedeno direktivo razlagalo tako, da lahko države članice priznajo pravico do azila na podlagi njihove nacionalne zakonodaje osebi, ki ne more imeti statusa begunca iz enega od razlogov za izključitev iz te direktive, če ta druga vrsta zaščite ne povzroča nevarnosti zamenjave s statusom begunca v smislu te direktive.

Sodišče je v združenih zadevah *Salahadin Abdulla in drugi* (sodba z dne 2. marca 2010, C-175/08, C-176/08, C-178/08, C-179/08) obravnavalo pogoje za prenehanje statusa begunca zaradi spremembe okoliščin, zaradi katerih je bil ta status priznan, v smislu člena 11(1)(e) zgoraj navedene Direktive 2004/83.

Sodišče je menilo, da oseba izgubi status begunca, če glede na pomembno in trajno spremembo okoliščin v zadevni tretji državi okoliščine, ki so utemeljevale njen strah pred preganjanjem, prenehajo in nima drugega razloga za strah pred preganjanjem. Da bi pristojni organi lahko ugotovili, da strah begunca pred preganjanjem ni več utemeljen, morajo preveriti, ali so subjekti zaščite iz člena 7(1) Direktive 2004/83 sprejeli razumne ukrepe za preprečitev preganjanja. Tako morajo razpolagati zlasti z učinkovitim sodnim sistemom za odkrivanje, pregon in kaznovanje dejanj, ki pomenijo preganjanje. Pristojni organi morajo prav tako zagotoviti, da bo zadevni državljani v primeru prenehanja statusa begunca imel dostop do te zaščite.

Sodišče je nato analiziralo predpostavko, da se okoliščine, zaradi katerih je bil priznan status begunca, spremenijo, in pojasnilo pogoje, pod katerimi morajo pristojni organi po potrebi preveriti, ali ne obstajajo druge okoliščine, ki utemeljujejo strah zadevne osebe pred preganjanjem. Sodišče je v okviru te analize zlasti poudarilo, da se tako v fazi priznanja statusa begunca kot v fazi obravnavanja vprašanja o njegovi ohranitvi presoja nanaša na isto vprašanje, in sicer, ali ugotovljene okoliščine pomenijo tako grožnjo, da je lahko zadevno osebo glede na njen položaj utemeljeno strah, da bo dejansko izpostavljena preganjanju. Sodišče je zato sklenilo, da je merilo verjetnosti za presojo tveganja preganjanja enako merilu, ki se uporablja pri priznanju statusa begunca.

Pravosodno sodelovanje v civilnih zadevah in mednarodno zasebno pravo

Kot je bilo pričakovati, prenos pravosodnega sodelovanja v civilnih zadevah v pristojnost Skupnosti spremlja krepitev vloge sodišča Skupnosti.

Sodišče je v letu 2010 sprejelo več pomembnih odločitev glede razlage posebnih določb, ki se uporabljajo za pogodbe in ki so določene v Uredbi Sveta (ES) št. 44/2001 z dne 22. decembra 2000 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah⁶³.

Najprej je treba omeniti zadevo *Car Trim* (sodba z dne 25. februarja 2010, C-381/08), v kateri se je Sodišče izreklo o razlagi člena 5(1)(b) Uredbe št. 44/2001, ki za namene uporabe pravila o posebni pristojnosti iz člena 5(1) te uredbe v zadevah v zvezi s pogodbenimi razmerji določa dve samostojni opredelitvi, eno glede pogodb o prodaji blaga, drugo pa glede pogodb o opravljanju storitev, in ki za pristojno sodišče določa sodišče v kraju, kjer je bila zadevna obveznost izpolnjena ali bi morala biti izpolnjena. Glede pogodb o prodaji blaga člen 5(1)(b), prva alineja, te uredbe kot kraj izpolnitve te obveznosti določa kraj, kamor je bilo v skladu s pogodbo blago dostavljeno. Glede pogodb o opravljanju storitev člen 5(1)(b), druga alineja, te uredbe kot kraj izpolnitve te obveznosti določa kraj, kjer so bile v skladu s pogodbo storitve opravljene. Vprašanje za predhodno odločanje, ki je bilo v tej zadevi predloženo Sodišču, se je po eni strani nanašalo

⁶³ Uredba Sveta (ES) št. 44/2001 z dne 22. decembra 2000 (UL 2001, L 12, str. 1).

na opredelitev meril za razlikovanje med „prodajo blaga“ in „opravljanjem storitev“ v smislu člena 5(1)(b) navedene uredbe, po drugi strani pa na določitev kraja izpolnitve obveznosti dostave pri prodaji na daljavo, zlasti če pogodba v zvezi s tem ničesar ne določa.

Sodišče je glede prvega dela vprašanja odgovorilo, da je treba člen 5(1)(b) Uredbe št. 44/2001 razlagati tako, da je treba pogodbe za dobavo blaga, katerih predmet je izdelava ali proizvodnja, kljub nekaterim zahtevam naročnika v zvezi s pridobivanjem, predelavo in dobavo blaga, če ni dal na razpolago materiala in če je dobavitelj odgovoren za kakovost in skladnost s pogodbo, opredeliti kot „prodajo blaga“ v skladu s členom 5(1)(b), prva alineja, te uredbe. Sodišče je na drugi del vprašanja za predhodno odločanje glede določitve kraja izpolnitve pogodbe pri prodaji na daljavo najprej odgovorilo, da je treba v skladu s členom 5(1)(b), prva alineja, Uredbe št. 44/2001 pri prodaji na daljavo kraj, kamor je bilo blago dostavljeno ali bi moralo biti dostavljeno, določiti na podlagi določb pogodbe. Nato je pojasnilo, da če kraja dobave ni mogoče določiti na podlagi tega brez sklicevanja na materialno pravo, ki velja na podlagi te pogodbe, je ta kraj tisti kraj, v katerem je bilo blago dejansko izročeno, na podlagi česar je kupec pridobil ali bi moral pridobiti dejansko pravico razpolaganja s tem blagom v končnem kraju prodaje. Sodišče je menilo, da ta rešitev ne ustreza zgolj ciljema predvidljivosti in bližine, ampak je tudi v skladu s temeljnim ciljem prodajne pogodbe blaga, ki je prodajalčeva izročitev blaga kupcu, pri čemer gre za postopek, ki je popolnoma končan takrat, ko to blago prispe v končni kraj.

Pozornost je treba nameniti tudi združenima zadevama *Pammer in Hotel Alpenhof* (sodba z dne 7. decembra 2010, C-585/08 in C-144/09), ki se prav tako nanašata na uporabo Uredbe št. 44/2001 v zadevah v zvezi s pogodbenimi razmerji. Sodišče se je v tej sodbi izreklo o razlagi člena 15 te uredbe glede pogodb, ki jih sklenejo potrošniki. Natančneje, vprašanje za predhodno odločanje, ki je skupno tema zadevama, se je nanašalo na opredelitev pojma „usmerjanje dejavnosti“ v državo članico, v kateri ima potrošnik stalno prebivališče, ki je določen v členu 15(1)(c) Uredbe št. 44/2001. Ta pojem, katerega namen je omogočiti uporabo posebnih določb navedene uredbe, ki potrošnika varujejo glede pogodb, sklenjenih prek interneta, v tej uredbi ni opredeljen. Zgolj v skupni izjavi Komisije in Sveta glede člena 15 Uredbe št. 44/2001 je pojasnjeno, da „samo dejstvo, da je spletna stran dostopna, ni dovolj za uporabo člena 15, saj je poleg tega potrebno še, da ta spletna stran vabi k sklepanju pogodb na daljavo in da je bila na tak ali drugačen način pogodba dejansko sklenjena na daljavo“. V skupni izjavi je dodano, da jezik ali valuta, uporabljena na spletnih straneh, nista pomembna elementa.

Da bi pojasnilo določbe navedene uredbe, je Sodišče postavilo splošno opredelitev pojma „usmerjanje dejavnosti“ v okviru elektronskega poslovanja in nato navedlo neizčrpen seznam indecev, ki kažejo na to, da je dejavnost trgovca usmerjena v državo članico stalnega prebivališča potrošnika. Prvič, Sodišče je potrdilo, da je treba pojem „usmerjanje dejavnosti“ razlagati samostojno, in navedlo, da trgovec usmerja svojo dejavnost prek spletne strani v državo članico, v kateri ima tožena stranka stalno prebivališče, če je pred morebitno sklenitvijo pogodbe s potrošnikom iz teh spletnih strani in celotne dejavnosti trgovca razvidno, da je ta nameraval poslovati s potrošniki s stalnim prebivališčem v eni ali več državah članicah, vključno s tisto, v kateri ima ta potrošnik stalno prebivališče, in sicer tako, da je bil pripravljen na sklenitev pogodbe z njimi. Drugič, Sodišče je neizčrпно navedlo indice, ki jih mora nacionalno sodišče preveriti in pri katerih gre za očitno izražanje volje po poslovanju s potrošniki iz države članice, ki ni država članica, v kateri ima trgovec sedež, in sicer mednarodni obseg dejavnosti, navedba poti iz drugih držav članic do kraja sedeža trgovca, uporaba jezika ali valute, ki se običajno ne uporablja v državi članici, v kateri ima trgovec sedež, z možnostjo rezervacije ali potrditve rezervacije v tem drugem jeziku, navedba telefonske številke z mednarodno klicno kodo, izdatki za storitev internetnega referenciranja, da bi se potrošnikom s stalnim prebivališčem v drugih državah članicah olajšal dostop do spletne strani trgovca ali do spletne strani njegovega posrednika, uporaba

domenskega imena najvišje ravni, ki ni domensko ime države članice, v kateri ima trgovec sedež, in omemba mednarodnih strank s prebivališčem v različnih državah članicah. Tretjič in nazadnje, Sodišče s to sodbo potrjuje, da ne zadostujejo elementi, kot so dostopnost trgovčeve spletne strani v državi članici, v kateri ima potrošnik stalno prebivališče, navedba elektronskega naslova in drugih podatkov ali uporaba jezika ali valute, ki se običajno uporabljata v državi članici, v kateri ima trgovec sedež.

Poleg tega je Sodišče v zvezi z zadevo *Pammer* ugotovilo, da je potovanje s tovorno ladjo mogoče opredeliti kot „paketno potovanje“ v smislu člena 15(3) Uredbe št. 44/2001, če izpolnjuje pogoje za „turistični paket“ v smislu člena 2(1) Direktive 90/314/EGS⁶⁴. V skladu s tem besedilom mora cena potovanja poleg prevoza vključevati tudi nastanitev, potovanje pa mora trajati več kot 24 ur. Opozoriti je treba, da se je Sodišče zaradi zagotavljanja doslednosti mednarodnega zasebnega prava Unije odločilo, da bo člen 15(3) Uredbe št. 44/2001 razlagalo ob upoštevanju ustrezne določbe iz Uredbe (ES) št. 593/2008 o pravu, ki se uporablja za pogodbeno obligacijska razmerja, ki se izrecno sklicuje na pojem „paketno potovanje“ v smislu zgoraj navedene Direktive 90/314.

Razlaga Uredbe (ES) št. 2201/2003 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v zakonskih sporih in sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo ter o razveljavitvi Uredbe (ES) št. 1347/2000⁶⁵ je bila predmet treh sodb, ki jih je treba omeniti. Te odločbe se nanašajo na zahteve za vrnitev otroka pri neupravičeni premestitvi iz države njegovega običajnega prebivališča. Prav tako je treba opozoriti, da sta bili dve od teh odločb izdani v okviru nujnega postopka predhodnega odločanja iz člena 104b Poslovnika Sodišča. Ta postopek se od 1. marca 2008 uporablja za obravnavanje predlogov za sprejetje predhodnih odločb, ki se nanašajo na območje svobode, varnosti in pravice, s čimer je Sodišču omogočeno, da v bistveno krajšem roku obravnava najboljčutljivejša vprašanja, kot so tista, ki se lahko postavijo, recimo, v nekaterih primerih odvzema prostosti, kadar je odgovor na postavljeno vprašanje odločilen za presojo pravnega položaja pridržane osebe ali osebe, ki ji je odvzeta prostost, ali na področju starševske odgovornosti ter varstva in vzgoje otrok, kadar je pristojnost sodišča, ki v sporu odloča na podlagi prava Unije, odvisna od odgovora na vprašanje za predhodno odločanje.

Avstrijsko predložitveno sodišče je v zadevi *Povse* (sodba z dne 1. julija 2010, C-211/10) v okviru zgoraj navedenega nujnega postopka Sodišču predložilo vrsto vprašanj za predhodno odločanje, ki se nanašajo na razlago določb glede varstva in vzgoje ter vrnitve otroka iz Uredbe št. 2201/2003. Spor o glavni stvari je potekal med staršema otroka, ki ga je mati neupravičeno premestila iz skupnega bivališča v Italiji v Avstrijo. Zapletenost te zadeve je temeljila na dejstvu, da sta vzporedno potekala dva postopka, eden pred italijanskimi sodišči, drug pa pred avstrijskimi, katerih izida sta bila različna. Prvo vprašanje za predhodno odločanje se je nanašalo na vprašanje, ali je začasni ukrep, kot ga je izreklo italijansko sodišče – s katerim je bila odpravljena prepoved materi, da zapusti italijansko ozemlje z otrokom, otrok začasno dodeljen v varstvo in vzgojo obema od staršev, hkrati pa dano dovoljenje, da otrok prebiva v Avstriji do sprejetja dokončne odločitve – „odločba o varstvu in vzgoji otroka, ki ne nalaga vrnitve otroka“ v smislu člena 10(b)(iv) Uredbe št. 2201/2003. Učinek take odločitve, ki jo sprejme sodišče države članice, v kateri je otrok prej običajno prebival, je prenos pristojnosti tega sodišča na sodišča države članice, v katero je bil ugrabljeni otrok odpeljan. Sodišče je razsodilo, da začasna odredba ni „odločba o varstvu in vzgoji otroka, ki ne nalaga vrnitve otroka“, v smislu člena 10(b)(iv) navedene uredbe in ne more biti podlaga za prenos pristojnosti na sodišča države članice, v katero je bil otrok

⁶⁴ Direktiva Sveta 90/314/EGS z dne 13. junija 1990 o paketnem potovanju, organiziranih počitnicah in izletih (UL L 158, str. 59).

⁶⁵ Uredba Sveta (ES) št. 2201/2003 z dne 27. novembra 2003 (UL L 338, str. 1).

neupravičeno premeščen. Ta ugotovitev je razvidna iz sistematike te uredbe in je tudi v otrokovo korist. Nasprotna rešitev bi namreč lahko pristojno sodišče države članice otrokovega prejšnjega prebivališča odvrnila od sprejetja začasnih ukrepov v otrokovo korist. Drugič, Sodišču je bilo postavljeno vprašanje glede razlage člena 11(8) Uredbe št. 2201/2003. V skladu s to določbo odločba o zadržanju, sprejeta na podlagi člena 13 Haaške konvencije iz leta 1980, kot je odločba, ki so jo v obravnavanem primeru na predlog očeta sprejela avstrijska sodišča, ne nasprotuje izvršljivosti nobene poznejše sodne odločbe, s katero se odreja vrnitev otroka in jo na podlagi Uredbe št. 2201/2003 izda pristojno sodišče, kot je sodna odločba, ki jo je v postopku v glavni stvari po izreku avstrijske odločbe o zadržanju pridobil oče pred italijanskimi sodišči. Sodišču je bilo postavljeno vprašanje, ali mora odločba o vrnitvi otroka, da bi bila izvršljiva, temeljiti na končni odločbi tega sodišča o pravici do varstva in vzgoje otroka. Sodišče je odgovorilo nikalno, saj je menilo, da bi bilo tako razlago težko uskladiti s ciljem hitrosti, ki se mu sledi s členom 11 te uredbe, in prednostno pristojnostjo sodišča izvira. Tretjič, Sodišče je pojasnilo, da je treba člen 47(2), drugi pododstavek, Uredbe št. 2201/2003 razlagati tako, da odločba, s katero se prizna začasna pravica do varstva in vzgoje ter ki jo je pozneje izdalo sodišče države članice izvršitve in se po pravu te države šteje za izvršljivo, ne more nasprotovati izvršitvi odločbe o vrnitvi otroka, o kateri je bilo izdano potrdilo in ki jo je predhodno izdalo pristojno sodišče države članice izvora. Nezdružljivosti – v smislu člena 47(2), drugi pododstavek, te uredbe – odločbe, o kateri je bilo izdano potrdilo, s poznejšo izvršljivo odločbo je treba preveriti zgolj v zvezi z morebitnimi odločbami, ki so jih pozneje izdala pristojna sodišča države članice izvora. Nazadnje in četrto, Sodišče je razsodilo, da v državi članici izvršitve ni mogoče zavrniti izvršitve odločbe, o kateri je bilo izdano potrdilo, ker bi zaradi spremembe okoliščin po njenem sprejetju utegnila močno ogroziti dobro otroka. Taka sprememba namreč pomeni vsebinsko vprašanje, o katerem odloča pristojno sodišče države članice izvora.

Vprašanji glede pravice do varstva in vzgoje otroka ter nezakonite premestitve otroka v okviru uporabe Uredbe št. 2201/2003 sta bili tudi v središču zadeve *McB*. (sodba z dne 5. oktobra 2010, C-400/10), ki je bila prav tako obravnavana v okviru nujnega postopka predhodnega odločanja. V tej zadevi so v ospredju razlike med nacionalnimi pravnimi sistemi držav članic glede pravice do varstva in vzgoje otroka, ki jo ima oče, ki ni poročen z otrokovo materjo. V nekaterih pravnih sistemih biološki oče namreč nima pravice do varstva in vzgoje otroka po samem zakonu, pač pa je pridobitev te pravice pogojena s pridobitvijo odločbe pristojnega nacionalnega sodišča o dodelitvi take pravice. Tako je tudi v skladu z irskim pravom, ki se je uporabljalo za vsebino spora. Iz tega izhaja, da če oče ni pridobil odločbe o dodelitvi pravice do varstva in vzgoje otroka, ne more dokazati, da je bil otrok nezakonito premeščen v smislu člena 2(11) Uredbe št. 2201/2003, zato da bi zahteval vrnitev otroka v državo otrokovega običajnega prebivališča. Predlog za sprejetje predhodne odločbe, ki je bil v zadevi *McB* predložen Sodišču, se je nanašal na vprašanje, ali je pravo države članice, ki dodelitev pravice do varstva in vzgoje otroka očetu, ki ni poročen z otrokovo materjo, pogojuje s pridobitvijo sodne odločbe, združljivo z Uredbo št. 2201/2003, ki se razlaga v skladu s členom 7 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah glede spoštovanja zasebnega in družinskega življenja.

Sodišče je najprej poudarilo, da čeprav je pojem „pravica do varstva in vzgoje otroka“ v zadevni uredbi opredeljen samostojno, iz člena 2(11)(a) te uredbe izhaja, da je vprašanje glede določitve imetnika pravice vprašanje uporabljivega nacionalnega prava, ki je opredeljeno kot pravo države članice, v kateri je imel otrok običajno prebivališče tik pred premestitvijo ali zadržanjem. Sodišče je nato razsodilo, da to, da biološki oče, drugače kot mati, ni samodejno imetnik pravice do varstva in vzgoje otroka v smislu člena 2 Uredbe št. 2201/2003, ne vpliva bistveno na vsebino njegove pravice do zasebnega in družinskega življenja, ki je določena v členu 7 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah, če je ohranjena njegova pravica, da pristojnemu sodišču predlaga, naj se mu dodeli pravica do varstva in vzgoje otroka.

Nazadnje, omeniti je treba zadevo *Purrucker* (sodba z dne 15. julija 2010, C-256/09), v kateri se je Sodišče izreklo o uporabljivosti določb Uredbe št. 2201/2003 glede priznavanja in izvrševanja odločb sodišča druge države članice začasne ukrepe, sprejete glede pravice do varstva in vzgoje otroka na podlagi člena 20 te uredbe. Sodišče je, prvič, najprej opozorilo na razliko med pravili iz členov od 8 do 14 navedene uredbe, ki določajo pristojnost za meritorno odločanje, in pravilom iz člena 20(1) te uredbe, ki sodišču države članice omogoča, da tudi če ni pristojno za odločanje o glavni stvari, sprejme začasne ukrepe in ukrepe zavarovanja, če so izpolnjeni trije pogoji, in sicer morajo biti sprejeti ukrepi nujni, sprejeti glede oseb ali premoženja, ki so v državi članici, v kateri imajo ta sodišča sedež, in začasni. Drugič, Sodišče je razsodilo, da se sistem priznavanja in izvrševanja odločb iz člena 21 in naslednjih Uredbe št. 2201/2003 ne uporablja za začasne ukrepe, sprejete na podlagi člena 20 te uredbe. Poudarilo je namreč, da zakonodajalec Unije ni želel take uporabe, kar izhaja tako iz zakonodajne zgodovine kot iz enakovrednih določb prejšnjih aktov, kot sta Uredba (ES) št. 1347/2000 in Konvencija Bruselj II. Sodišče je poleg tega sprejelo stališče, da bi uporaba sistema priznavanja in izvrševanja iz Uredbe št. 2201/2003 za začasne ukrepe v vsaki drugi državi članici, vključno z državo, ki je pristojna za vsebinsko odločanje, povzročila tveganje, da se zaobidejo pravila o pristojnosti, ki jih določa ta uredba, in tveganje „forum shoppinga“. Ta položaj bi bil v nasprotju z namenom te uredbe in zlasti s tem, da se kar najbolj upoštevajo otrokovi interesi tako, da odločbe, ki se nanašajo nanj, sprejme sodišče, ki je geografsko blizu njegovega običajnega prebivališča, za katero je zakonodajalec Unije ugotovil, da je najprimernejše, da presoja o ukrepih, ki jih je treba sprejeti v otrokovem interesu. Nazadnje in tretjič, Sodišče se je izreklo o potrebi, da se toženi stranki v nujnem postopku omogoči, da vloži pravno sredstvo zoper odločbo, s katero so bili sprejeti začasni ukrepi. Sodišče je namreč ugotovilo, da je glede na pomen začasnih ukrepov – najsi jih sprejme sodišče, pristojno za meritorno odločanje, najsi ne – ki se lahko odredijo v zadevah o starševski odgovornosti, pomembno, da ima oseba, ki jo tak postopek zadeva – tudi če jo je sodišče, ki je ukrepe sprejelo, zaslišalo – možnost vložiti pravno sredstvo zoper odločbo, s katero so bili sprejeti začasni ukrepi. Bistveno je, da lahko ta oseba pred sodiščem, ki ni tisto, ki je sprejelo zadevne ukrepe, in ki odloča hitro, izpodbija odločbo sodišča, ki je sprejelo začasne ukrepe, s katero se je razglasilo za pristojno za meritorno odločanje, ali če iz odločbe ne izhaja, da je sodišče pristojno ali da se je izreklo za pristojno za meritorno odločanje na podlagi te uredbe, izpolnitev pogojev, navedenih v členu 20 navedene uredbe.

Policijsko in pravosodno sodelovanje v kazenskih zadevah

Simbolični instrument na področju policijskega in pravosodnega sodelovanja v kazenskih zadevah, evropski nalog za prijetje, še naprej bogati sodno prakso.

Sodišče je v zadevi *Mantello* (sodba z dne 16. novembra 2010, C-261/09) razlagalo člen 3(2) Okvirnega sklepa 2002/584/PNZ⁶⁶, ki izvršitvenemu pravosodnemu organu države članice omogoča, da zavrne izvršitev evropskega naloga za prijetje, če dobi obvestilo, da je zahtevani osebi država članica izrekla „pravnomočno sodbo za ista dejanja“. Sodišče je glede prvega vprašanja, ki se je nanašalo na razlago pojma „ista dejanja“ iz člena 3, točka 2, Okvirnega sklepa 2002/584, ugotovilo, da je ta pojem za namene izdaje in izvršitve evropskega naloga za prijetje samostojen pojem prava Unije. Pojem „ista dejanja“ je naveden tudi v členu 54 Konvencije o izvajanju Schengenskega sporazuma in je bil v tem okviru razložen tako, da se nanaša le na materialnost dejstev in zajema vse konkretne okoliščine, ki so neločljivo medsebojno povezane, ne glede na pravno opredelitev teh dejstev ali pravno zavarovanega interesa. Ob upoštevanju

⁶⁶ Okvirni sklep Sveta 2002/584/PNZ z dne 13. junija 2002 o evropskem nalogu za prijetje in postopkih predaje med državami članicami (UL L 190, str. 1).

skupnega cilja člena 54 navedene konvencije in člena 3(2) tega okvirnega sklepa, ki preprečuje, da bi bila oseba znova preganjana ali bi bil zoper njo uveden kazenski postopek za ista dejanja, razlaga tega pojma, podana v okviru Konvencije o izvajanju Schengenskega sporazuma, torej enako velja tudi za Okvirni sklep 2002/584.

Sodišče je nato poudarilo, da se za iskano osebo šteje, da se je pravnomočna sodba za ista dejanja nanašala nanjo, če je bil kazenski pregon na podlagi kazenskega postopka pravnomočno ustavljen ali če je bila pravnomočno oproščena. „Pravnomočnost“ sodbe spada na področje prava države članice, v kateri je bila ta sodba izdana. Tako odločba, s katero po pravu države članice, ki je zoper neko osebo sprožila kazenski pregon, pri nekaterih dejanjih ni pravnomočno ustavljen kazenski postopek na državni ravni, načeloma ni postopkovna ovira za to, da bi se kazenski pregon te osebe za ista dejanja morebiti začel ali nadaljeval v eni od držav članic Unije. Potem ko organ, ki je izdal nalog za prijetje, v odgovor na zahtevo za predložitev informacij, ki jih je zahteval izvršitveni pravosodni organ, na podlagi svojega nacionalnega prava izrecno ugotovi, da prejšnja sodba, izdana v njegovem pravnem redu, ni pravnomočna sodba, v kateri so zajeta dejanja, navedena v nalogu za prijetje, izvršitveni pravosodni organ tako načeloma ne more zavrniti izvršitve evropskega naloga za prijetje.

Zunanja in varnostna politika

Sodišče je v okviru skupne zunanje in varnostne politike na predlog Oberlandesgericht Düsseldorf pojasnilo obseg posebnih omejevalnih ukrepov za nekatere osebe in subjekte zaradi boja proti terorizmu (sodba z dne 29. junija 2010, C-550/09) ter podalo razlago členov 2 in 3 Uredbe (ES) št. 2580/2001⁶⁷.

Svet je za namene izvajanja nekaterih resolucij Organizacije Združenih narodov sprejel Skupno stališče 2001/931/SZVP⁶⁸ in Uredbo št. 2580/2001, na podlagi katerih je treba zamrzniti denarna sredstva oseb in subjektov, ki so na seznamu, ki je bil pripravljen in se posodablja na podlagi sklepov Sveta. Navedena uredba poleg tega prepoveduje, da bi se denarna sredstva dajala v razpolaganje, bodisi neposredno ali posredno, osebam ali organizacijam s tega seznama.

Do leta 2007 so se sklepi sprejemali, ne da bi bile osebe in organizacije s seznama obveščene o posebnih razlogih za njihovo uvrstitev na seznam. Potem ko je Splošno sodišče izreklo sodbo⁶⁹, s katero je razveljavilo uvrstitev ene skupine na ta seznam, med drugim zato, ker Svet te uvrstitve ni obrazložil in zato sodna presoja zadeve ni bila mogoča, je Svet spremenil postopek uvrstitve na seznam. Svet je ob sprejetju novega sklepa o posodobitvi seznama⁷⁰, ki je začel veljati 29. junija 2007, zadevnim osebam in skupinam pojasnil razloge za njihovo uvrstitev na seznam. Splošno sodišče je v poznejših sodbah razveljavilo uvrstitev več drugih organizacij iz enakih razlogov, kot so tisti iz zgoraj navedene sodbe T-228/02. Organizacija Devrimci Halk Kurtulus Partisi-Cephesi (DHKP-C) je bila 2. maja 2002 uvrščena na zadevni seznam. Svet je od takrat naprej sprejel različne sklepe, s katerimi je ta seznam posodabljal. Organizacija DHKP-C je bila še naprej na tem seznamu.

⁶⁷ Uredba Sveta (ES) št. 2580/2001 z dne 27. decembra 2001 o posebnih omejevalnih ukrepih za nekatere osebe in subjekte zaradi boja proti terorizmu (UL L 344, str. 70).

⁶⁸ Skupno stališče Sveta z dne 27. decembra 2001 o uporabi posebnih ukrepov za boj proti terorizmu (2001/931/SZVP) (UL L 344, str. 93).

⁶⁹ Sodba z dne 12. decembra v zadevi Organizacija mudžahidov iranskega ljudstva proti Svetu (T-228/02).

⁷⁰ Sklep Sveta 2007/445/ES z dne 28. junija 2007 o izvajanju člena 2(3) Uredbe št. 2580/2001 in o razveljavitvi sklepov 2006/379 in 2006/1008 (UL L 169, str. 58).

Zadeva, ki je bila predložena Sodišču, se je nanašala na nemška državljana, zoper katera je bil v Nemčiji sprožen kazenski postopek. Obdolžencema E in F je bilo očitano, da sta bila od 30. avgusta 2002 do 5. novembra 2008 člana DHKP-C. Zaradi pripadnosti teroristični skupini sta bila priprta, zoper njiju pa se je začel kazenski postopek. Ker je predložitveno sodišče dvomilo o veljavnosti uvrstitve DHKP-C na seznam, je Sodišče vprašalo, ali je treba v kontekstu sodb Splošnega sodišča, ki je zaradi kršitve elementarnih postopkovnih jamstev razveljavilo uvrstitev nekaterih oseb in organizacij, tudi uvrstitev DHKP-C na seznam za obdobje pred 29. junijem 2007 šteti za neveljavno, čeprav DHKP-C ni predlagala razglasitve ničnosti te uvrstitve.

Sodišče je najprej poudarilo, da bi bila v zadevi pred predložitvenim sodiščem lahko izrečena kazenska sankcija odvzema prostosti. V tem okviru je treba poudariti, da Evropska unija temelji na vladavini prava in da se v njej nadzoruje skladnost aktov njenih institucij s Pogodbo DEU in splošnimi pravnimi načeli. Vsaka stranka ima pravico, da v okviru nacionalnega postopka uveljavlja neveljavnost določb, vsebovanih v aktih Unije, na katerih temelji odločitev ali akt nacionalnega prava, ki je bil sprejet zoper njo, in pripravi nacionalno sodišče do tega, da Sodišču o tem postavi vprašanje za predhodno odločanje, če ta stranka nima pravice, da zoper te določbe pri Splošnem sodišču vloži direktno tožbo.

Sodišče je glede veljavnosti sklepov Sveta pred junijem 2007 navedlo, da nobenega od teh sklepov ni spremljala obrazložitev v zvezi s pravnimi pogoji za uporabo navedene uredbe za DHKP-C, niti niso bili navedeni posebni in konkretni razlogi, iz katerih je Svet menil, da je uvrstitev DHKP-C na seznam bila in je še vedno utemeljena. Obdolženca torej nista imela na voljo potrebnih informacij, da bi preverila utemeljenost uvrstitve DHKP-C na seznam v obdobju pred 29. junijem 2007, zlasti da bi preverila točnost in upoštevnost elementov, ki so pripeljali do te uvrstitve, in to čeprav je ta uvrstitev del podlage obtožnice, ki se nanaša nanju. Ker ni bilo obrazložitve te uvrstitve, bi to lahko prav tako preprečilo primeren sodni nadzor njene materialne zakonitosti. Tak nadzor pa je nujen, da bi se zagotovilo pravično ravnotežje med zahtevami boja proti mednarodnemu terorizmu in varstvom temeljnih svoboščin in pravic.

Sodišče je glede vprašanja, ali bi bila s sklepom iz junija 2007 navedba DHKP-C na seznamu retroaktivno potrjena, ugotovilo, da ta sklep nikakor ne bi mogel prispevati k utemeljenosti kazenske obsodbe za dejanja, ki se nanašajo na obdobje pred začetkom veljavnosti tega sklepa. S tako razlago bi bilo kršeno načelo prepovedi retroaktivnosti predpisov, ki bi lahko pripeljali do kazenske obsodbe. Sodišče je v teh okoliščinah razsodilo, da nacionalno sodišče v okviru postopka v glavni stvari ne sme uporabiti sklepov Sveta, sprejetih pred junijem 2007, in ti torej ne morejo biti podlaga za kazenski pregon obdolžencev E in F za obdobje pred 29. junijem 2007.

Nazadnje, Sodišče je podalo široko razlago prepovedi dajanja na voljo denarnih sredstev osebam ali organizacijam s seznama iz člena 2(1)(b) Uredbe št. 2580/2001. Sodišče je menilo, da ta prepoved vključuje vsa dejanja, katerih izvršitev je potrebna, da bi oseba, skupina ali organizacija s seznama iz člena 2(3) Uredbe št. 2580/2001 dejansko pridobila pravico do popolnega razpolaganja z zadevnimi denarnimi sredstvi, drugim finančnim premoženjem in gospodarskimi viri. Sodišče je menilo, da to velja ne glede na morebitno povezavo med osebo, ki daje sredstva na razpolago, in njihovim prejemnikom.

Sodišče je v zadevi *M in drugi* (sodba z dne 29. aprila 2010, C-340/08) obravnavalo vprašanje, ali socialnovarstvene dajatve, kot so invalidski dodatek, otroški dodatek in stanovanjski dodatek,

dodeljene ženam domnevnih teroristov, navedenih na seznamu iz Uredbe (ES) št. 881/2002⁷¹, spadajo pod zamrznjena sredstva na podlagi te uredbe.

Sodišče je ugotovilo, da glede na nekatera razhajanja med jezikovnimi različicami te uredbe in Resolucije Varnostnega sveta Združenih narodov, ki jo ta uredba izvaja, je treba navedeno uredbo razlagati glede na njen cilj, ki je boj proti mednarodnemu terorizmu. Cilj zamrznitve sredstev je zadevnim osebam preprečiti, da bi imele dostop do gospodarskih ali finančnih virov, ne glede na njihovo naravo, ki bi jih lahko uporabile za podpiranje teroristične dejavnosti. Ta cilj je treba zlasti razumeti tako, da se ukrep zamrznitve sredstev nanaša samo na premoženje, ki ga je mogoče uporabiti za pridobivanje sredstev, blaga ali storitev, ki bi lahko bili uporabljeni za podpiranje teroristične dejavnosti. Sodišče je opozorilo, da ni bilo zatrjevano, da zadevne žene posredujejo ta sredstva svojim možem, namesto da bi jih namenile za osnovne stroške svojega gospodinjstva, in da ni sporno, da žene zadevna sredstva dejansko uporabljajo za zadovoljitev osnovnih potreb gospodinjstva, katerega član je oseba, navedena na seznamu. Pretvorba teh sredstev v sredstva, ki bi lahko rabila za podpiranje terorističnih dejavnosti, pa je malo verjetna, ker so dajatve določene tako, da pokrivajo le osnovne življenjske potrebe zadevnih oseb. Sodišče je tako ugotovilo, da korist, ki jo ima lahko oseba, navedena na seznamu, posredno od socialnih dajatev, ki se izplačajo njegovi ženi, ne more ogroziti cilja te uredbe. Zato se navedena uredba ne uporablja za izplačila socialnovarstvenih dajatev ženam oseb, ki so vpisane na seznam za zamrznitev sredstev.

⁷¹ Uredba Sveta (ES) št. 881/2002 z dne 27. maja 2002 o posebnih omejevalnih ukrepih za nekatere osebe in subjekte, povezane z Osamo bin Ladnom, mrežo Al Kajda in talibani, in o razveljavitvi Uredbe Sveta (ES) št. 467/2001 o prepovedi izvoza nekaterega blaga in storitev v Afganistan, o poostritvi prepovedi poletov in podaljšanju zamrznitve sredstev in drugih finančnih virov talibanov iz Afganistana (UL L 139, str. 9).